

ekmek ve gül

3 Ekim 2026 Cumartesi | Sayı: 195

Kadınlar mı güvende
PATRONLAR mı?

Bilal

Dosya

Faşizm, yayılan karanlık ve kadınlar

İÇİNDEKİLER

Güvenlik ve güvencesizlik kimin için?.....3	Nuray Öztürk
'Bu yalanları külahımıza anlatın'5	
'Ailem Güvende': Güvencesizliğin ortasında koca bir yalan.....5	Adile Doğan

Faşizm, yayılan karanlık ve kadınlar	
Faşizmin 'makbul' kadını.....6	Havva Meşe
Faşizmin hedefindeki kadınlar, faşizmin taşıyıcısı olmayacak.....7	Esmira Bekir
Faşizmin geçmişinden günümüze kız çocuklarını kuşatma stratejileri.....8	Aslı Şahinkaya
Faşizm bir eve nasıl girer?.....9	Damla Durlu
Faşizme karşı mücadelede işçi kadınlar.....10	Cemre Kavuker
Biz bu fotoğrafı bir yerden hatırlıyoruz.11	Sıla Altun

Ekmeğe, su ve toprak için direniş sürüyor.....12	
Unutmayacağız, affetmeyeceğiz.....14	Av. İlke Işık
Devletin çerçevelediği sınırlar, barış ve özgürlük tartışması15	Elif Ekin Saltık
Eğitimde sorunlar büyürken çözüm turnikeye sıkıştı.....16	Neslihan Karyemez
Güvenilir gıdaya ulaşmak neden zor?.....17	Ayşe Yılmaz
Bir çocuğun beslenme çantasına sığmayan eşitsizlik.....18	Yıldız Bağcı
Kayseri'de bir velinin gözünden eğitim hayatı.....18	
Adım adım geleceksizliğe götüren bir sistem19	Aysun Güngör
Belediye kreşlerine merkezi müdahale.....20	Meriç Özyurt
'Çocuklarımızı okula güvenle gönderemiyoruz'...21	
İş yerinden başlayan bir örgütlenme ihtiyacı.....21	
'Kırtasiye masrafından çocukları servise veremedim'21	Necla Göçer
Eylül bereketiyle gelmedi21	Fatime Topçu
Çocukluğuma.....22	
Artan otoriterlikten bize düşen.....22	Filiz Gür
KİTAP.....23	
SAĞLIK.....24	

VURGUNCU'lara karşı estirelim rüzgarları

Benito Mussolini bundan 104 yıl önce Ekim 1922'deki Roma Yürüyüşü'nün ardından, İtalya Kralı III. Vittorio Emanuele tarafından başbakan olarak atandı. Mussolini, karşıtlarını gizli polisi aracılığıyla ortadan kaldırıp işçi grevlerini yasakladıktan sonra, faşist hareket ve taraftarları, ülkeyi tek partili bir diktatörlük hâline getiren yasalarla iktidarlarını pekiştirdiler.

Almanya'da Hitler'in Nazizmi, İtalya'da Mussolini'nin faşizmi dünyada karanlık bir dönemi temsil eder. Çok uzak değil, neredeyse bir insan ömrü kadar önce... İtalya'da ve Almanya'da faşizmin ve Nazizmin yıkılmasının ardından yine aynı çürük kökler Avrupa'da "aşırı sağ" adı altında ırkçı, şoven politikalarla uç vermeye devam ediyor. Sadece Avrupa değil "büyükbaş" emperyalist ABD'nin Trump'ı ve onu çevreleyen tüm "dostları" faşizmin ayak izlerini takip ediyor.

104 yıl önce İtalya'da Mussolini'nin başbakan olarak atanması, ülkeyi yokuş aşağı götürdü. Kadınların, işçilerin, öğrencilerin yaşamları zapturapt altına alındı. Sermayenin çıkarları en gerici, insanlık dışı ve son güç baskı politikalarıyla korundu. Şimdi benzer süreçleri aynı biçimde

olmasa bile farklı yönleriyle yaşıyoruz.

AKP dışında kazanılmış neredeyse tüm belediyelere operasyon yapıldı, halkın iradesi apaçık gasbedildi, kadınların süresiz nafaka hakkı gasbedildi, "ailem güvende" diye düzenlenen operasyonlar yeni kutuplaşmalar, LGBT'lere yönelik nefret kışkırtıldı. Bu saldırı tüm bir halka yapılan bir saldıydı. T24 bir gecede kapatıldı, kurumların, siyasilerin, mücadele edenlerin sosyal medya hesaplarına erişim engeli getirildi. Bu süreç durdurak bilmeden devam ederken emekçinin üç beş kenara attığı VURGUN yedi.

Fatma Betül Sayan Kaya son günlerin en ünlü isimlerinden biri. 500 binden fazla kişinin mağdur olduğu, yatırdığı parasını çekemediği fon dolandırıcılığında ismi ortaya çıktı. 163 milyon lira başlangıç sermayesi ile söz konusu fonlara girdikleri ve 2,17 milyar lira alıp çıktıkları konuşuluyor. Eski Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının yüz binlerce insanın parasını alarak servete

servet kattığını görüyoruz. Skandal ortaya çıkmasaydı bu biçimde görevini sürdürecekti, büyük bir servet sahibi olarak yoksullara ilişkin "politikalar" üretmeye devam edecekti.

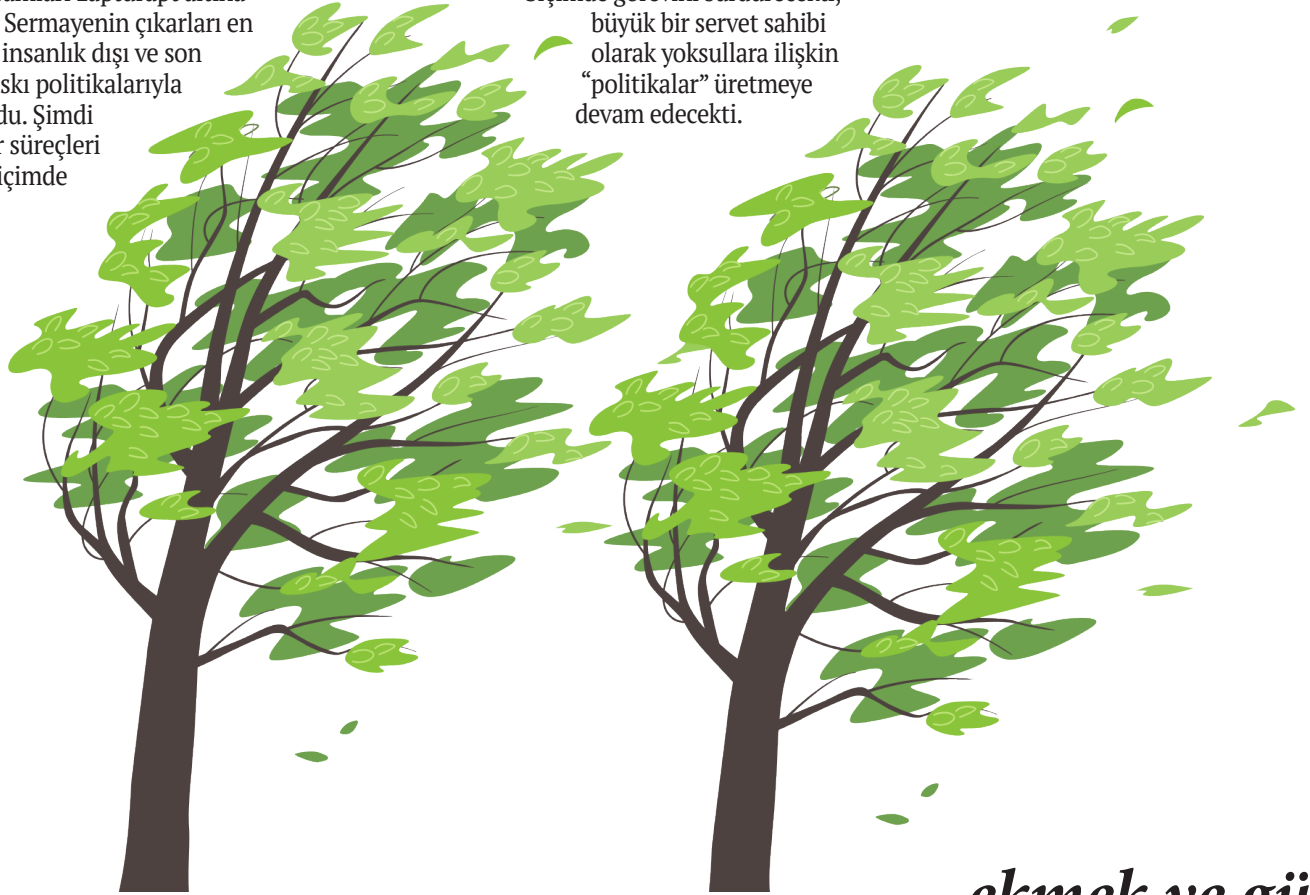
Kadınlar yoksulluk, geleceksizlik ve şiddet sarmalında yaşam mücadelesi verirken, Bakanlığın kadınlara ayırdığı bütçe kadar parası olan eski Bakan var karşımızda. Olay bu kadar çarpıcı.

Ailem güvende diye operasyon yapanlar, sadece Kaya ve onun gibilerin ailelerinin güvende olmasını sağlamaya çalışıyor açıkça gördük ki. Şimdi bu azınlık dışında hiç kimsenin güvende olmadığı ayan beyan ortaya çıkmış durumda.

Ancak hepimiz biliyoruz ki, "Fatma Betül Sayan Kaya yalnız değildir!" Bu çürümüş düzenin içinde pastanın her yerinden ısırmaya çalışan herkes kadınların, çocukların hakkına geçmiştir.

Ekim ayındaki dergimizde kadınlar, çocuklarını besleyemediklerini, eğitim masraflarını yetiştiremediklerini apaçık anlatıyor. Vurguncular sefa sürerken, kantinlerde "askıda tost" emekçi çocuklarının rutini olmuş vaziyette.

Dergimizin bu sayısında tüm bu karanlığa rağmen ne yapmalıyızın ipuçlarını arıyoruz...

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu görseli: Canva

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

evrensel

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık
Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal
Sorumlu Yazışları Müdürü: Andaç Aydın Arıdur

Yönetim Yeri: Adres: Göl-
bahar Mahallesi, Oya Sokak,
Tümer Plaza No: 7, Kat: 4
Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaç Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osmangazi Mah. 3143 Sk. No:6/2 Esenyurt/İstanbul **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmangazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Metal İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir **Trabzon Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Araklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

Güvenlik ve güvencesizlik kimin için?

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Nuray Öztürk

Bazen bir toplumsal gerçeği değiştirmek için gerçeği ortadan kaldırmak gerekmez; ona başka bir isim vermek yeterlidir.

Friedrich Dürrenmatt'ın Ziyaret oyununda ekonomik olarak çökmüş, yoksullaşmış bir kasabaya Clair adında zengin bir kadın gelir. Kasabaya büyük bir servet vadeder. Fakat bir şartı vardır: Yıllar önce kendisine haksızlık etmiş bir adam öldürülecektir. Kasabalılar önce bunu kabul etmez, öfkeyle karşı çıkar. İnsan hayatının parayla satın alınamayacağını, adaletin satılık olmadığını söylerler. Nihayetinde cinayet, cinayettir. Fakat yaşlı kadın acele etmez; kasaba halkını gelecekteki sahte bir refah ve mutlu hayat inancıyla baştan çıkarır. Kasaba halkı zamanla sistemli bir şekilde zengin yaşlı kadına borçlanır. Yaşlı zengin kadın, kasabanın tüm üretim araçlarını ve fabrikalarını satın alarak parayı mutlak bir iktidara dönüştürür. Sonunda kasabalılar başlangıçta reddettikleri cinayeti "adalet" adı altında kabul ederler. Oyunun çarpıcı yanı tam da burada ortaya çıkar: Gerçek değişmez; gerçekliğin adı değişir.

Bugün AKP iktidarının "ailem güvende" operasyonlarıyla yaptığı tam da böyle bir ters yüz etme.

Bakalım; gerçekten kim veya ne güvende?

Bir tarafta okulda açlıktan bayılan, kantindeki en ucuz yiyeceğe bile gücü

yetmeyen yoksul halk çocukları, beslenme çantası boş kalan minik bedenler. Diğer tarafta halktan kısılan o kamu kaynaklarının, ihale çarklarıyla doğrudan sermayenin kasasına aktıldığı şatafatlı bir lüks düzeni.

Bir tarafta kirasını, faturasını, çocuğunun okul masrafını denkleştirmeye çalışan, fabrikada öğle yemeğinde verilen meyveyi, ayrıntı akşam evde bekleyen çocuklarına götüren işçi kadınlar. Diğer tarafta halka "aile ve ahlak" vaazları verilirken, arka kapılardan milyonları borşaya yatırıp şaibeli hisselerle milyarlarca liralık fon vurgunu vuran, adı skandallara karışınca görevlerinden apar topar "affını isteyen" eski Aile Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya gibiler...

Bir tarafta bir gecede milyarlık vergi borçları sıfırlanan, teşvikler, muafiyetler ve bedelsiz kamu kaynaklarıyla servetine servet katan dev holdingler. Diğer tarafta

enflasyon karşısında eriyen asgari ücrete mahkum edilen, günde 12 saat parça başı sömürülen, insanca ücrete hasret bırakılan milyonlarca işçi.

Bir tarafta "kadın istihdamını artıracağız, güvenceli esneklik sunacağız" denilerek İşgücü Uyum Programı (İUP) kapsamında haftada üç gün, ayda 6 bin 800 liralık komik bir "harçlık" karşılığında okullarda köle gibi çalıştırılan, kişi başına on sınıf düşen, mesaisi bittiği halde okuldan çıkamayan, ücreti geciktiğinde ev sahibi kapıya dayanan temizlik işçisi kadınlar. Diğer tarafta "iş ve aile yaşam dengesi" yalanıyla kadınların anayasal, tam zamanlı, güvenceli ve sendikali iş hakkını gasbedip; onları her an bir amirin iki dudağı arasında çıkacak karara, geçici sözleşmelere ve kreşsizliğe mahkum eden bu sömürü düzeni.

Bir tarafta kötü çalışma koşullarına, sefalet ücretlerine ve işten atmalara karşı

her türlü tehdide rağmen büyük mücadelelerle sendikalaşan, bakanlıktan yetki belgesini alan ama patronların Kod 46 ahlaksızlığıyla, bitmek bilmeyen yetki davalarıyla anayasal toplu sözleşme hakkı gasp edilen Temel Conta, Digel Tekstil ve TKIS Blinds işçileri. Diğer tarafta "Batacağız, fabrikayı kapatırız" tehditleriyle toplu sözleşmeleri masada kilitleyen, grev kırıcılığı yapan, fabrikada ihtiyaç duyulan ya da yıldırılmak istenen işçilerin görev yerini zorla değiştirip ücretlerini el altından düşüren ve tüm bu pervasız hukuk tanımazlığı bütün bir Türkiye coğrafyasındaki havzalara bir virüs gibi yayan patronlar hukuku.

Sermayenin ihtiyaç duyduğu emek rejimi rotası: OVP

Saray bir yanda yeni orta vadeli programla emeği daha da ucuzlatacak, çalışmaya hayatını daha da esnekletirecek düzeni büyütüyor; diğer yanda bu düzenin yaratacağı yoksulluğun, güvencesizliğin hesabı sorulmasın diye sahte düşmanlıklar üretiyor. Oysa kadınların, çocukların, işçilerin, gençlerin hayatında her geçen gün daha fazla güvencesizleştiren bir düzen kuruluyor.

Eylül ayında açıklanan 2027-2029 dönemine yönelik yeni orta vadeli program (OVP), sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda ekonomiyi ve emek rejimini yeniden düzenlemenin çerçevesini ortaya koyuyor. "İş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi" deniliyor; patronların maliyetini düşürecek, ücretleri baskılayacak

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

politikalar büyütülüyor. “Kadın istihdamının artırılması” deniliyor; sendikalı, güvenceli ve eşit ücretli işler yerine aile yaşamına “uyum” adı altında daha fazla sömürü anlamına gelen esnek çalışma biçimleri öne çıkarılıyor. “Mesleki eğitim” deniliyor; çocuklar daha okul çağında iş yerlerinin çarkları arasında ezilmeye sürülüyor.

İsim değişikliği sadece örtü

Sermayenin yükü hafifletiliyor, işçi ve emekçi kadının yükü ağırlştırılıyor. Üstelik bütün bunlar başka isimlerle anlatılıyor. Güvencesizlik “esneklik”, ucuz emek “istihdam”, bakım yükünün kamudan aileye aktarılması “aile sorumluluğu”, sermayenin korunması ise “iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi” oluyor. Gerçeklik değişmiyor; yalnızca ona verilen isim değişiyor. İşte bu tabloda evliliği ve doğurganlığı teşvik eden, aileyi toplumsal sorunların çözümünün merkezi haline getiren “aile 10 yılı” politikaları da OVP’nin yarattığı yükün nereye taşınacağını gösteriyor. Çünkü kapitalist toplumda aile, yalnızca özel hayatın alanı değil; çocukların büyütüldüğü, yaşlıya ve hastaya bakıldığı, emek gücünün her gün yeniden üretildiği toplumsal bir kurum.

Ücret yetmiyorsa aile tamamlasın. Kreş yoksa kadın baksın. Bakım hizmeti yoksa aile üstlensin. Sosyal destek yetmiyorsa kadın daha fazla çabalsın. Çünkü devletin ve sermayenin üstlenmek istemediği bu maliyet, kadınların emeğiyle kapatılıyor. Ama iktidarın

hesabı yalnızca ekonomik değil. Çünkü bu politikalar daha fazla yoksulluk,

daha fazla güvencesizlik ve daha fazla eşitsizlik yaratıyor. Ücretleri baskılanan, çalışma koşulları esnetilen, bakım yükü büyütülen kadınların; geleceği elinden alınan gençlerin; geçinemeyen işçilerin itirazı büyüyecek. İktidar da bunu görüyor. Ekonomik programı uygulamakla yetinmiyor; bu programın yaratacağı tepkiyi yönetmek için siyasal ve toplumsal bir zemin kuruyor. Baskıyı artırıyor, örgütlenme alanlarını daraltıyor, muhalif basını susturmak istiyor, sokağı yasaklıyor, itiraz eden hedef gösteriyor. Toplumun farklı kesimlerini birbirinin karşısına dikerek biriken öfkenin gerçek adresine yönelmesini engellemeye çalışıyor. Bu yüzden o öfkenin karşısına şimdi “aileyi”, “genel ahlakı”, “müstehcenliği” çıkarıyorlar. LGBTİ’ler tam da burada hedefe konuluyor. Aile on yılı ve nüfus politikalarıyla ilişkilendirdikleri operasyonlarla “ailem güvende” diyerek toplumun bir kesimini hedef gösteriyor, nefret suçlarının önu açılıyor; LGBTİ’ler hedef gösterilerek yaşam ve sağlık hakkına, örgütlenme hakkına, haber alma hakkına, düşünce özgürlüğüne saldırıyorlar. T24’ün kapatılması, sosyal medya hesaplarına getirilen erişim engelleri halkın doğrudan haber alma hakkına bir saldırı anlamına geliyor.

Yani mesele ailenin değil, OVP’nin güvenliği. Sermayenin kârının, patronların ucuz işgücünün güvenliği. Saray rejiminin güvenliği. Çünkü mesele gerçekten çocukların, kadınların ve ailelerin güvenliği olsaydı,

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

önce onların hayatını güvencesizleştiren koşullar ortadan kaldırıldı. Yoksulluğu büyüten, kamusal hizmetleri daraltan, kadınları ekonomik bağımlılığa iten politikalar yerine; insanca yaşamı mümkün kılan politikalar uygulanırdı. Vergilerimiz sermayeye aktarılırken milyonlarca insan açlık ve yoksulluk sınırının altında yaşamaya mahkum edilmezdi. Çocuklar iş cinayetlerinde yaşamını yitirmez, okullar güvensizliğin ve yoksulluğun mekanına dönüşmez, kadınlar evde, iş yerinde ve sokakta şiddet karşısında yalnız bırakılmazdı.

‘Ne güvencesi?’

Her ne kadar LGBTİ’ler üzerinden yürütülen bu ayrıştırma emekçi halk nezdinde kimi şekillerde karşılık bulsa da operasyonun adının “ailem güvende” olarak seçilmesi sokakta büyük bir “Ne güvencesi?” tepkisiyle karşılaşıyor. Çünkü kadınlar ne çocuklarının ne kendilerinin yaşadıkları koşullarda hiçbir yerde güvende olmadığını çok net biliyor. Çünkü kadınların ekonomik bağımsızlığını, boşanma sonrası yaşam güvencesini hedefe koyan yeni yasal hazırlıklar var. Bir süre geri çekilen nafaka ve aile arabuluculuğu yönelik değişiklikler, Resmi Gazete’de yayımlanan ve Medeni Kanun’un “süresiz nafaka” ibaresini iptal eden Anayasa Mahkemesi kararı

ile dünden çok daha büyük ve yakıcı bir tehlike olarak masada duruyor.

Saldırıları tüm halka mücadeleleri birleştirelim

Kış kapıya dayanırken enflasyon da geçim maliyeti de artıyor, yoksulluk derinleşiyor. Üstelik artık yalnızca ücretin ne kadar olduğuna bakmak da yetmiyor. Çünkü gerçek ücretler; elimize geçen para ile o paranın karşılığında alabildiğimiz gıda, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri arasın-

daki ilişkide ortaya çıkıyor. Dolayısıyla asgari ücretin insanca yaşayacak seviyeye çıkarılması mücadelesinin vergide adalet mücadelesiyle birleştirilmesi de önümüzde duruyor.

Kadının yoksulluğu ile güvencesizliği aynı düzenin ürünü. Ekonomik bağımlılık ile kadına yönelik şiddet arasında, kreş hakkı ile kadınların özgürlüğü arasında, nafaka hakkı ile boşanma sonrası yaşam güvencesi arasında bağ var. Bu yüzden 25 Kasım’a giderken kadınlar olarak bulunduğumuz her yerde bu bağı kurmak zorundayız.

Giderek büyüyen ve büyüyecek olan yoksulluğa ve güvencesizliğe karşı örgütlenmek, kamusal kreş ve bakım hizmetleri için mücadele etmek, kadınların ekonomik ve hukuki güvencelerini birbirinden ayırmadan savunmak zorundayız. Nafaka hakkına ve medeni haklara yönelik saldırılara karşı, kadına yönelik şiddete, kadın cinayetlerine ve cezasızlığa karşı mücadeleyi esnek çalışmaya, ucuz işçiliğe, düşük ücretlere karşı, LGBTİ’lere saldırılara karşı mücadeleyle birleşmek zorundayız. Başta yaşam hakkımız olmak üzere örgütlenme, haber alma ve ifade hakkımıza sahip çıkmak zorundayız. Çünkü bu sistematik güvencesizliğe karşı, tek güvencemiz mücadelemiz.

ÇALIŞMA,
NAFAKA,
MİRAS
HAKLARIMIZ
için
AYAĞA
KALK!

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

'Ailem Güvende': Güvencesizliğin ortasında koca bir yalan

Adile Doğan

Esenyalı Kadın Dayanışma
Derneği Başkanı

Son günlerde "Ailem Güvende" sloganı ile baskınlar operasyonlar yapılıyor. Saray rejimi, kimle-ri kendine karşı tehdit olarak görüyorsa oraya baskıyla çöküp, gözaltı ve tutuklamalarla göz dağı vermeye devam ediyor. Çocuklarımızın tehlike altında olduğunu gerekçe yapıyor. Ancak gerçek tabii ki bu değil. Gerçek olan şey şu: Hiçbirimiz zaten güvende değildik. Çocuklarımızın geleceğini çok uzun süredir çaldılar. Hiçbir farklılığa, hiçbir sese tahammülü olmadıklarını dergimizin çeşitli sayfalarında yer verilen yazılarda daha önce de anlattık. Bu yazıda ise; örneklerle oldukça açık bir şekilde nasıl bir güvensizlikle burun buruna olduğumuzu anlatacağım.

'Bizi düşmanlaştırmak için yapılıyor'

Yoksul emekçi kadınların, çalışma ve yaşam koşulları yeterince zor. Kıt kanaat geçinmeye çalıştıkları yetmezmiş gibi bir de erkek şiddeti var. Altı yıldır evli olan Aydan bunlardan sadece bir tanesi. İki çocuk annesi, bir fabrikada çalışıyor ve tam iki buçuk yıldır boşanmaya çalışıyor. Ancak boşanmaya çalıştığı erkek onu hiçbir koşulda rahat bırakmıyor. Tehdit, şiddet ve ekonomik olarak her türlü zorluğu çıkararak pes ettirmeye çalışıyor. Son iki yıl içinde en az dört defa Aydan'a

karşı suç işlemesine ve onca şikayete rağmen tek bir gün bile nezarethanede kalmamış, yargılanmamış. Aydan'a soruyorum; "Peki güvende hissetmek nasıl bir duygu?", "Güvende hissetmek için önce şiddet uygulayan eşimden kurtulmam gerekiyor. Çocuklarımızın geleceğini kurmam için iyi bir ücret alıp, kimseye muhtaç olmamam gerekiyor" diyor.

Aydan'a, "LGBT'lere dönük operasyonları çocuklarımızın ve 'ailemizin güvenliği' için yaptıklarını söylüyorlar. Peki Aydan sen nasıl değerlendiriyorsun bu durumu" diye sordum. Bu soruya, "Ben böyle düşünmüyorum. Bizi düşmanlaştırmak için yapıyor. Ancak çalıştığım iş yerinde birçok kadın genel olarak güven içinde olmadığının farkında ama LGBT'lere karşı oldukları için operasyonun iyi olduğunu düşünüyorlar" diyor.

Çocukların bakımı için vardiyalı çalışıyorlar

Bir başka fabrika işçisine topluca ev ziyaretine gidiyoruz. Uzun yıllardır karı koca pek de birbirini görmeden, çocukların bakımı için vardiyalı çalışıyorlar. Gece vardiyasına giderken aralarındaki zaman farkı yüzünden çocuklar bir süre evde yalnız kalıyor. Sürekli çalıştıkları için konu komşuyu pek tanımıyorlar o nedenle kimseye çocukların yalnız olduğunu söylemiyorlar.

Leyla Aydemir, Eylül Yağlıkar, Müslüme Yağal, Narin Güran ve

daha yüzlerce çocuğu düşününce bu işçi ailesinin iki küçük çocuğunu düşünmeden edemiyor insan. Bu işçi ailesine hangi güvenden bahsedecekler? Her gün küçük çocuklarını tembihleyerek üzerine kapı kilitleyip giden bu anne baba, "Senin aileni güvende tutacağız" yalanına pek de inanmıyor.

Bu sistem devam ederse kimse güvende olmayacak

Başka bir örnek ise; Güler. Uzun zamandır ağır hasta ve tedavi görüyor. İki de kızı var. Hastalanıp çalışamaz hale gelince büyük kızı liseyi bırakmak zorunda kalıyor. Güler, haftada bir kemoterapi görüyor. Direnci düşük ve çok bitkin. Yaşadığı ev farelerle dolu, rutubetli. Bu insanın yaşayamayacağı yere, bir de 15 lira kira veriyor. Fakat onu da son dört aydır ödeyemiyor. Her ilaç aldığı anda iyi beslenmesi gerekmesine rağmen bir lokma ekmek bile bulamadığı zamanlar oluyor. Lise çağındaki kızı belki biraz para kazanırım diye MESEM'e gitmeye karar vermiş. Ama Güler çok tedirgin. Çünkü her gün MESEM'lerde çocukların öldüğünü duyuyor. Bunca yokluk, yoksulluk ve hastalık yüzünden iyice çaresizlik içinde hissediyor. Güler de bu sisteme olan tüm güvenini kaybetmiş. Bu sistem devam ederse asla kimsenin güvende olmayacağına inanıyor.

Fotoğraf: DHA

Tekstil işçisi bir kadın İstanbul-Esenyurt

Merhaba Ekmek ve Gül okurları,

Bu mektubu sizlere Esenyurt'tan yazıyorum. Birkaç aydır Ekmek ve Gül dergisini yakından takip ediyorum. Takip ettikçe yıllardır içimde büyüttüğüm bütün dertlerin sadece bana özgü olmadığını anlamaya başladım. İnsanın kendini iyi şeyler için de kötü şeyler için de yalnız hissetmiyor olması ne güzel bir hismiş.

Ben beş altı yıl öncesine kadar Anadolu yakasında yaşıyordum, kendi iş yerimiz vardı. Bugün ise tekstilde çalışıyorum. Bu tarafa taşındığımızdan beri bütün zamanımı, hayatımı çalışmaya, borç ödemeye harcadım. Hâlâ öyle. Ama bugün bazı açılardan daha farklı hissediyorum. Geçtiğimiz ayki sayıda "AKP'nin 25 yılı: Kuşatma, saldırı, direniş" dosyasının yazılarını okurken, neredeyse okuduğum her cümlede yaşadıklarımın sorumlusunun kendi beceriksizliğim, kendi çıkmazım değil; AKP'nin bana dayattığı koşullar olduğunu anladım. Belki biraz geç oldu ama anladım. Yaşadığım ekonomik sorunların sorumlusunu hep kendim tutardım. Şimdi anlıyorum ki ne borçla baş etmeye çalışan sadece benim ne sürekli mesaiye kalan ne de sürekli hesap kitap yapan benim. Meğer yıllarca ördükleri şey bizlerin sırtına koca bir kambur olmuş, biz de böyle kendi kabuğumuza çekilince bu kamburun altından kalkamaz olmuşuz. Ama dedim ya, dergiyi okumaya başladığımdan beri bazı mevzulara bakış açım değişti, değişiyor da. Çevremdeki arkadaşlarımla ettiğim sohbetler, iş yerinde

yaşadığım herhangi bir sorunda aklıma gelenler, mücadele etme isteğim günbegün değişiyor, artıyor. Anlıyorum ki artık bu iktidarın bize vadettiği tek şey korku, baskı, yoksulluk, darboğaz. Yoksa ülkenin çoğunun bu kadar borç batağına saplanması, gençlerin bu kadar uyuşturucuya bulaşması, katillerin bu kadar rahatça sokakta kol gezmesi mümkün mü?

Daha geçen haftalarda "Ailem Güvende" operasyonu yaptılar. LGBT'leri aldılar, hepimizin ailesi artık güvende (!) Yahu hangi ailenin güvenliği? Katiller sokakta, tecavüzcüler sokakta, çocuk istismarcıları sokakta, hırsız yolsuz sokakta. LGBT'leri tutuklayınca yoksulluk ortadan mı kalktı? Gençlere kötü örnek oluyorlarmış. Her sokak başında uyuşturucu satanlar kötü örnek olmuyor mu? İlkokul öğrencisinin bile ulaşabileceği bir şey oldu artık silah. Bunlar kötü örnek olmuyor mu? Yaz boyunca "Öğretmenlerin eteğine, kıyafetine nasıl karışırız" diye kafa yorana kadar çocuklara bir öğün ücretsiz yemek vereydiler ya! Siyaset yaparı al, LGBT'yi al, sanatçıyı al, gazeteciyi al... Peki ya yıllardır vurgun yapanlar ne olacak? Onlara gık denmiyor. Foyalar ortaya çıkmadıkça herkes birbirinin hırsızlığına göz yumuyor. Daha geçen gün bir emekli polis intihar etti, kim konuşuyor bunları? Bırakın insanlar istediği gibi yaşasın, istediğini giysin. Siz iktidarsanız eğer bu insanların geçimini düşüneneceksiniz, maaşını düşüneceksiniz, sağlığını düşüneceksiniz. Bu yoksulluğun, sefaletin, şiddetin içinde LGBT'leri tutuklamakla kimsenin ailesi güvende filan olmuyor. Bu yalanları gelin külahımıza anlatın!

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Faşizm, yayılan karanlık ve kadınlar

Fotoğraf: Wikimedia Commons-Public Domain

SUNU

Dünya genelinde otoriter rejimlerin güçlendiği, sermayenin saldırganlığının hem dış politikada hem de iç politikada daha da vahşileştiği bir dönemden geçiyoruz. Türkiye açısından bir süredir faşizmin inşa edildiğinin tespiti yaparken, bu süreçte kadınlar bir yandan haklarına yönelik saldırılarla karşı karşıya kalıyor, bir yandan da rejimin toplumsal dayanaklarının güçlendirilmesinde özel bir role itiliyor. Bu yüzden faşist rejimlerin tarihsel olarak kadınlara ne vadettiğini, kadınları nasıl aile, annelik, milliyetçilik üzerinden rejimin yeniden üretiminin parçası haline getirmeye çalıştığını ve buna karşı işçi sınıfından kadınların nasıl bir mücadele örgütlediğini tartışmak büyük önem taşıyor.

Bugün yaşadıklarımız 20. yüzyılın ilk yarısındaki ile aynı değil. Ancak benzer eğilimleri, kadınların kazanılmış haklarının hedef alınmasında, kadın hareketine yönelik saldırılarda ve kadınların rejimin toplumsal dayanaklarını güçlendirecek biçimde yeniden konumlandırılmasında görmemiz mümkün. Üstelik bugün faşizmin örgütlenmesinde kadınlar, dünya çapında kadın hareketinin kazanımlarının kullanılarak rejimin öne çıkan örgütçüleri olarak karşımıza çıkıyor.

Bu dosyada faşizmin kadınları nasıl konumlandığını, onları rejimin yeniden üretiminin parçası haline getirmek için hangi araçları kullandığını, kadınların bu süreçte nasıl örgütlendiğini ve işçi sınıfından kadınların buna karşı mücadeleyi nasıl kurduğunu tartışıyoruz.

Havva Meşe

Marksist düşünür Georgi Dimitrov, faşizmi “finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğü” olarak tanımlıyordu. 1929 Büyük Bunalımı sonrasında Almanya ve İtalya’da büyüyen işçi hareketleri, grevler ve sosyalist örgütlenmeler ve SSCB, egemen sınıflar açısından ciddi bir tehdit oluştuyordu. Faşizm bu tehdidi bastırırken yalnızca işçi örgütlerini değil, kadınların kazanılmış haklarını da hedef aldı. Çünkü kadınların toplumsal özgürlüğü ve kamusal yaşama katılımı, faşistlerin savunduğu toplum modeline aykırıydı.

Faşist rejimler yalnızca muhalefeti ezmek, sendikaları dağıtmak ya da siyasal özgürlükleri ortadan kaldırmakla kalmadı. Aynı zamanda kadınların bedenlerini, emeklerini ve yaşamlarını da devlet politikalarının merkezine yerleştirdi. Doğum, evlilik, annelik ve cinsellik faşist ideolojinin en önemli müdahale alanlarından biri haline geldi. Çünkü faşizm için kadın yalnızca bir birey değil; ulusun, devletin ve “ırkın” yeniden üretiminin aracıydı. Faşist ideoloji kadını öncelikle anne, eş ve ev kadını olarak tanımladı. İtalya’da Mussolini rejimi “örnek eş ve anne” modelini yüceltirken, Nazi Almanya’sında kadınlar için kullanılan meşhur slogan “Kinder, Küche, Kirche” (Çocuklar, Mutfak, Kilise) oldu. Kadının yurttaşlık görevi çocuk doğurmak ve aileyi sürdürmek olarak sunuldu. Bu anlayışta kadın ulusun geleceğini taşıyan bir araçtı. Kadınların çalışma yaşamından çekilmesi teşvik edilirken, siyasal yaşamdan dışlanmaları ve ev içine kapatılmaları hedeflendi. Nazi ideologlarına göre erkeğin görevi savaşmak, kadının görevi ise geleceğin askerlerini doğurmak.

Aile: Toplumun en sıkı denetlenen birimi

Peki doğum neden devlet meselesi oldu? Faşist rejimlerin nüfus politikaları tesadüfi değildi. Hem İtalya hem de Almanya emperyal yayılma ve savaş hedefleri doğrultusunda daha fazla askere, daha fazla işgücüne ve daha büyük nüfusa ihtiyaç duyuyordu. Mussolini 1927’de “Doğumlar Savaşı” (Battle for Births) adı verilen kampanyayı başlattı. Amaç nüfusu birkaç

Fotoğraf: Wikimedia Commons-Public Domain

‘Faşist rejimler kadınları yüceltirken aslında özgürleştirmediler. “Makbul kadın” ideali, kadınların haklarını genişleten değil, onları ulusun ve sermayenin ihtiyaçlarına tabi kılan bir siyasal projeydi.’

on yıl içinde milyonlarca kişi artırmaktı. Çok çocuklu ailelere teşvikler verildi, bekârlara ek vergiler getirildi, evlilik kredileri sağlandı ve annelik propaganda yoluyla yüceltildi. Faşist İtalya’da çok çocuklu annelere madalyalar veriliyor, devlet kadrolarında evli ve çocuklu erkeklere öncelik tanınıyor, kadınların bazı işlerde çalışması sınırlandırılıyordu. Rejim anneliği ulusal bir görev olarak sunuyordu.

Nazi Almanya’sında annelik yalnızca ailevi bir rol değil, devlet hizmeti olarak görülüyordu. Rejim özellikle “Aryan” kabul edilen kadınların daha fazla çocuk doğurmasını teşvik etti. Dört çocuk doğuran annelere bronz, altı çocuk doğuranlara gümüş, sekiz ve üzeri çocuk doğuranlara altın “Alman Anneliği Onur Haçı” veriliyordu. Büyük ailelere mali destekler sağlanıyordu. Ancak bu ödüller bütün kadınlar için geçerli değildi. Nazi rejimi kadınları “istenen” ve “istenmeyen” olarak ayırıyordu. Yahudi kadınlar, Roman kadınlar, engelli kadınlar ve rejimin “uygunsuz” gördüğü gruplar zorla kısırlaştırma, ayrımcılık ve şiddet politikalarının hedefi oldu. Dolayısıyla Nazi annelik politikası kadınları özgürleştirmeyi değil, ırkçı devlet projesine hizmet edecek nüfus üretimini amaçlıyordu. Kadın bedeninin denetlenmesi faşist nüfus politikalarının temel unsurlarından biriydi. Kürtaj ve doğum kontrol yöntemleri birçok durumda yasaklan-

dı ya da ağır biçimde sınırlandırıldı. Rejimler kadınların doğurganlığı üzerinde doğrudan söz sahibi olmak istiyordu. Çünkü kadın bedeni ulusal çıkarların bir parçası olarak görülüyordu. Faşist ideolojide cinsellik de sıkı biçimde düzenleniyordu. Kadının cinselliği yalnızca evlilik ve çocuk doğurma çerçevesinde meşru kabul edilirken, çeşitli cinsel yönelimler de “ahlaki bozulma” olarak damgalanıyordu. Böylece aile, devletin en küçük ama en sıkı denetlenen birimi haline getiriliyordu.

Faşizmin bıraktığı tarihsel miras

Faşizmin annelik ve aile propagandası; ev içi angaryayı, çocuk yetiştirme, yaşlı bakımı gibi faaliyetleri “doğal kadınlık görevi” olarak sundu. Faşist rejimler, emek gücünün yeniden üretimi sorununu kamusal hizmetlerle çözmek yerine bunun yükünü kadınların omuzlarına yükledi. Bu durum hem sermayenin maliyetlerini düşürdü hem de militarist devlet projelerine insan kaynağı sağladı. Faşizmin kadın politikaları yalnızca geçmişte kalmış tarihsel bir deneyim değildir. Kadınların toplumsal rolünü yalnızca annelikle tanımlayan, doğum oranlarını ulusal güç meselesi olarak gören, kürtaj hakkını hedef alan ve kadınların yaşamlarını aile içine sıkıştırmaya çalışan her yaklaşım bu tarihsel mirastan izler taşıyor.

Faşist rejimler kadınları yüceltirken aslında özgürleştirmediler. “Makbul kadın” ideali, kadınların haklarını genişleten değil, onları ulusun ve sermayenin ihtiyaçlarına tabi kılan bir siyasal projeydi. Bu nedenle kadınların bedenleri, emekleri ve yaşamları üzerindeki söz hakkı mücadelesi yalnızca bir kadın hakları meselesi değil; aynı zamanda özgürlük, demokrasi ve eşitlik mücadelesinin ayrılmaz bir parçası oldu.

Faşizmin hedefindeki kadınlar, faşizmin taşıyıcısı olmayacak

Esmira Bekir

Faşizm tarih sahnesine hiçbir zaman soyut bir ideolojik sapma olarak çıkmaz, kapitalist krizlerin, savaş yıkımlarının ve kitleleri saran derin geleceksizliğin içinden doğar. Rejim inşa edilirken ilk ve en sert saldırı her zaman kadınların yaşamına yönelir. Kadınların kazanılmış hakları budanır, örgütlü güçleri dağıtılmaya çalışılır, kadınlar bir yandan sermaye için en ucuz ve güvencesiz yedek iş gücü haline getirilirken, diğer yandan “kutsal aile” sınırlarına hapsedilir.

Türkiye’de son yıllarda tanık olduklarımız, bu inşa sürecinin güncel bir örneği. Bu tablo yalnızca Türkiye’ye de özgü değil. İtalya’da Giorgia Meloni “Tanrı, vatan, aile” sloganıyla kadınları ulusun nüfusunu kurtaracak birer taşıyıcı olarak kodluyor ve kürtaja erişimi zorlaştırıyor. Polonya’da neredeyse tamamen yasaklanan kürtajın ardından kurulan hamilelik kayıt sistemleriyle kadınların bedeni doğrudan polis gözetimine alınıyor. Macaristan, çok çocuk doğuran kadınlara vergi muafiyeti getirerek kadını açıkça rejimin kuluçka makinesine dönüştürmeye hedefliyor.

Kadın haklarının bu şekilde açık bir hedef haline getirilmesi tesadüf ya da kör bir muhafazakarlık değil. Faşizm, toplumu bütünüyle hizaya sokup denetleyebilmek için aileyi mutlak bir itaat ve disiplin merkezine dönüştürmek zorunda. Kadınların hakları gasbedilip, eve bağımlı kıldıkça hem sermayenin ihtiyaç duyduğu bakım yükü güvenceye alınır hem de itaatkar, sorgulamayan yeni nesillerin yetiştirilmesi garantiye alınmış olur. Kısacası hak gaspları faşist rejimlerin kendi siyasal ve ekonomik varlığını kurabilmesi ve sürdürebilmesi için en başta örnek zoruunda olduğu temel kolonlarından biridir. Ne var ki faşizm kadınlara sadece tepeden inen yasaklarla ve baskıyla saldırmaz. Faşizmin asıl tehlikesi, kadınların güvenlik ve sığınak arayışını kullanarak, haklarını gasbettiği kadınları kendi düzeninin en sadık taşıyıcıları haline getirebilmesidir.

Faşizmin hedefi olarak kadınlar

Kapitalizmin yarattığı güvencesizlik, düşük ücretler, ağır sömürü ve yaşamın her anında hissedilen şiddet sarmalı kadınları derin bir tükenmişliğe ve yalnızlığa itiyor. Faşizm ise kadınların karşısına yalnızca yasaklarla çıkmıyor, onlara kapitalizm koşullarından kaçıp sığınabilecekleri “güvenli, düzenli ve korunaklı bir aile limanı” illüzyonu pazarlıyor. Esnek çalışmayı “aileden kopmadan evden para kazanma” özgürlüğü gibi sunuyor, Türkiye’de tek adam iktidarı bu güvencesizliği kadınlara

Kadınların haklarını budayan, bedenini ve emeğini denetleyen faşist siyaset aynı zamanda kadınların güvenlik ve aidiyet arayışını kendine bağlamaya çalışıyor. Bu yalancı sığınacağın karşısında ise kadınların ortak mücadelesi var.

Fotoğraf: Oksana Dorchuk

“müjde” manşetleriyle servis ediyor.

Bugün özellikle genç kadınlar arasında yükselen milliyetçilik ya da sosyal medyada parlatılan tradwife gibi akımlara duyulan heves, sistem tarafından inşa ediliyor. Sosyal medya videolarında ekmek pişiren, “çalışma hayatından çekilip huzur bulduğumu” anlatan kadın figürleri; günde 12 saat sömürülen, kirasını ödeyemeyen ve geleceksizlikten boğulan kadınların tükenmişliğine seslenerek onda sahte bir kurtuluş ve dinlenme arzusu uyandırıyor. Faşizm bu yorgunluğu alıp, kadının önüne tek çıkış yolu olarak bir erkeğin ve geleneksel ailenin himayesine girmeyi koyuyor. Böylece kadını kendi haklarından feragat etmeye razı etmeye çalışıyor.

Benzer bir mekanizma kadınların güvenlik talebi istismar edilirken de karşımıza çıkıyor. İktidar cezasızlıkla ödüllendirdiği şiddetin asıl sorumlusunu gizliyor, hedef tahtasına haklarını arayanları ve “kutsal aile” tanımına tehdit olarak gösterdiği kesimleri koyuyor. Bununla beraber milliyetçiliği bizzat körükleyerek asıl sorumlunun göçmenler, Kürtler ve hak arayan muhalifler olduğuna ikna etmeye çalışıyor.

Yarattığı sefalet koşullarını örtbas etmek için “iç cepheyi sağlamlaştırma” söylemlerini ve sürekli bir savaş tehdidi algısını diri tutuyor, böylece derin bir tükenmişlik yaşayan kadınları devletin baskıcı gölgesine sığınmaya itiyor. Genç kadınlar arasında yükselen milliyetçilik, sermayenin ve faşist insanın en çok ihtiyaç duyduğu “annelik” tanımına tam

olarak oturuyor.

O meşhur “hem kariyer yaparız hem çocuk” aldatmacası, sermayenin ihtiyaçlarına göre dönem dönem değişir. Faşist inşada ise bu düşüncenin yerini hızla “Milletimiz için doğuracağız, cepheye asker yetiştireceğiz, millete liyakatli evlatlar büyüteceğiz” dayatmasına dönüşür. Kadın bedeni ve doğurganlığı milli bir vazife ve beka meselesi haline getirilir. Bu durum kadın hareketinin ortak mücadele zeminini de parçalar. Göç yollarında ezilen, Ortadoğu’daki savaşlarda katledilen ya da tarikat ve cemaat karanlığında hayatı çalınan kadınlara bakan diğer kadınlara, “makbul milletin parçası” oldukları için sahte bir üstünlük ve korunma hissi verilir. Oysa dünyanın bir ucundaki kadını cihatçı çetelerin cenderesine iten aynı gerici ittifaklar, diğer ucunda kadının nafakasını ve 6284 sayılı koruma kalkanını gasb eder. Sınırın ötesini yıkan savaş politikaları, içerideki kadını yoksulluğa ve şiddete mahkum eder. Kadınlar kendilerini “ayrıcalıklı” sanırken aslında aynı ateşte yandıklarını göremez hale getirilir, böylece kadınların ortak kaderi dağıtılarak en meşru hak arayışları dahi “milli birliği bozan tehditler” olarak damgalanır.

Faşizmin karanlığını kadın mücadelesi yıkacak

Her şeyden önce hatırlamak gerekir ki faşizm bu dünyada daha önce de inşa edildi, kitleleri arkasına taktı ama işçi sınıfının mücadelesinin karşısında

yenilmeye mahkum oldu. Kadınlar bu mücadelenin, grevlerin ve antifaşist cephenin bizzat kurucu bir parçasıydı. Dominik’te Trujillo diktatörlüğüne boyun eğmeyen Mirabal Kardeşler’in direnişinden İtalya’da Po Ovası’nda faşist baskıya rağmen greve çıkan pirinç işçisi kadınlara, Nazi Almanyası’nda hayatları pahasına gizli bildiriler dağıtıp yoldaşlarını ölümünden kaçırarak kadınlara kadar tarih bunun örnekleriyle dolu.

Türkiye’de ise iktidar kitleleri peşinden sürükleyecek meşruiyeti kalmadığı için de çareyi doğrudan zorda ve baskıda arıyor. Her gün yeni bir yasakla, yeni bir saldırıyla üstümüze gelmeleri o koltuğun fena halde titrediğinin de kanıtı. Karşılarında yükselen her sestten bu kadar korkmaları, onları neyin alaşağı edeceğini çok iyi bilmelerinden kaynaklanıyor. Özellikle kadın hareketine yönelik saldırılar, kadınlara bu süreçte düşen görevi daha net hatırlatıyor. İşçi ve emekçi kadınların mücadelesi, geçmişte faşizmin yıkılmasının fitilini yaktı, çok önemli kazanımlar elde etti. Şimdi bu mücadele mirası, bize ışık tutmaya devam ediyor. Yoksulluktan, sefaletten, baskılardan ve savaşlardan bizi faşist iktidarların vadettiği yalancı sığınaklar değil; üniversitelerde, iş yerlerinde ve sokaklarda omuz omuza verdiğimiz mücadele kurtaracak. Faşizmin kadınları susturmada ve emeğine el koymada var olamadığı ne kadar gerçekse; kadınların bunun karşısında ördüğü duvarı yıkamayacağı, hatta o duvarın altında ezileceği de bir o kadar gerçek.

Makbul kadın, muti gençlik:

Faşizmin geçmişinden günümüze kız çocuklarını kuşatma stratejileri

Aslı Şahinkaya

Toplumsal dönüşüm ve iktidarın sürekliliği vaadi, tarih boyunca faşist rejimlerin en çok “gençlik” ve “kadın” politikalarına odaklanmasına neden olmuştur. İki Savaş Arası Dönem’in Faşist İtalya’sından Nazi Almanyası’na ve oradan günümüz Türkiye’sine kadar uzanan çizgide; iktidarların “yeni bir toplum” ve “yeni bir makbul vatandaş” yaratma çabası, gençliği ve özellikle genç kadınları kurgulama biçimlerinde belirgin benzerlikler sunmaktadır.

Faşist ağlar ve kız çocuklarının örgütlenmesi: İtalya ve Almanya örneği

Flavia Citrigno’nun çalışmaları, 1920’ler ve 1930’larda Faşist İtalya ile Nazi Almanyası arasında kurulan ulusüstü faşist ağların, sadece erkek egemen askeri yapılardan ibaret olmadığını; kız çocuklarının ve genç kadınların örgütlenmesinde de aktif bir diyalog yürütüldüğünü gösterir. İtalya’da Accademia Fascista di Educazione Fisica Femminile veya Opera Nazionale Balilla bünyesindeki kadın yapılanmaları ile Almanya’daki Bund Deutscher Mädel (BDM) arasındaki etkileşim, genç kadınların rejime sadık vatandaşlar ve “geleceğin ideal anneleri” olarak yetiştirilmesini amaçlıyordu.

İtalya’daki “Duce’nin destekçileri/ponpon kızları” kurgusu ile Almanya’daki BDM’nin “Führer’in öncü birlikleri” modeli; sporu, açık hava etkinliklerini, disiplini ve beden eğitimi ideolojinin estetik bir biçimi olarak kullandı. Genç kadınlar hem toplumsal alana disipline edilmiş birer aktör olarak çekildi hem de temel işlevleri biyolojik ve kültürel olarak rejimi yeniden üretmek (“annelik” ve “evlilik” rolleri) olarak sınırlandırıldı.

Totaliter eğitim ve ‘Formationserziehung’ (biçimlendirme eğitimi)

Jakob Benecke ve Jörg-W. Link’in Nazi

Fotoğraf: Wikimedia Commons

Almanya’daki eğitim politikalarını inceleyen araştırmaları (Education under National Socialism), eğitimin özerk birey yetiştirme amacından tamamen kopararak “siyasetin mutlak üstünlüğüne” (primat der Politik) bağlandığını ortaya koymuştur. Rejim, Formationserziehung (biçimlendirme eğitimi) adı verilen yöntemle; kitlesel törenler, semboller, bayrak törenleri ve kamplar aracılığıyla gençlerin zihninden ziyade duygularını kuşatmayı hedefledi.

‘Kız çocuklarını rejimin gelecekteki taşıyıcıları olarak gören ve onları sadece belirli kalıplara sıkıştıran anlayışlara karşı; kadınların eşitlik, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi hayati bir önem taşımaktadır.’

Okul müfredatları “İrk Bilgisi”, “Biyoloji” ve “Tarih” üzerinden yeniden yapılandırılırken; okul dışı alan Hitler-Jugend ve BDM gibi hükümet güdümlü gençlik örgütleriyle (GONGO) kuşatıldı. Aile ve geleneksel kurumların etkisi azaltılmaya çalışılırken, gençler “Millet için çalışmak, devlete itaat etmek” düsturuyla yetiştirilmek istendi.

Günümüz Türkiye’si: GONGO’lar, ‘dindar nesil’ ve ideal yurttaş inşası

Dr. Bilge Yabancı’nın Türkiye’deki ikti-

dar odaklı gençlik örgütlerini (GONGO) inceleyen çalışması, benzer bir toplumsal mühendislik projesinin günümüzdeki yansımalarını görünür kılar. AKP döneminde desteklenen ve kamu kaynaklarıyla beslenen gençlik ve kadın örgütlenmeleri (TÜGVA, TÜRGEV, ÖNDER vb.), tıpkı tarihsel örneklerinde olduğu gibi iktidarın kültürel hegemonyasını kurma ve “dindar nesil” yetiştirme projesinin aracı aktörleri olarak çalışmaktadır.

Bu yapılarda gençlere sunulan ideolojik çerçeve üç temel saçak üzerine oturmaktadır:

Millet için çalış: İktidarın tanımladığı “yerli ve milli” sınırlar içinde hizmet etmek,

Devlete itaat et: Mevcut siyasi iktidarı devletle özdeşleştirerek her türlü muhalefeti veya hak arayışını “devlete ihanet” saymak,

Ümmeti yücelt: Dini ve neo-Osmanlı söylemlerle gençliğe ulusüstü bir misyon yüklemek.

Bu örgütler, tıpkı geçmişteki örnekleri gibi, gençlere sadece soyut bir ideoloji sunmakla kalmaz; barınma (yurt), burs, staj ve istihdam gibi somut imkanlar sağlayarak gençler üzerinde pragmatik bir bağımlılık ve sadakat ilişkisi kurar. Kadınlar ve kız çocukları açısından ise bu politikalar, makbul kadınlığın “kutsal aile” ve “annelik” sınırlarına hapsedilme-

siyle paralel yürümektedir.

Tarihsel deneyimler ve günümüz koşulları göstermektedir ki otoriter rejimlerin ilk hedefi her zaman kadınların kazanılmış hakları ve gençliğin özerk alanı olmuştur. Kız çocuklarını “rejimin gelecekteki taşıyıcıları” olarak gören ve onları sadece belirli kalıplara (annelik, itaat, dini-millî görevler) sıkıştıran anlayışlara karşı; kadınların eşitlik, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi hayati bir önem taşımaktadır. Kadınların ise çocuklarının ve genç kadınların ne “Duce’nin cheerleader’ı”, ne “Führer’in öncüsü”, ne de iktidarların “kutsal aile” kalıplarına sığdırılmış makbul vatandaşları olmasına izin vermeme mücadelesi devam ediyor.

Benecke, J. & Link, J.-W. (2022). *Education under National Socialism: Ideology, Programs and Practice*. *Locus: Revista de História*, 28(2),

Citrigno, F. (2024). *The Duce’s Cheerleaders and the Führer’s Vanguard: The Dynamics of a Fascist Network of Girls’ Organizations*. *Fascism: Journal of Comparative Fascist Studies*, 13(1),

Yabancı, B. (2019). *Work for the Nation, Obey the State, Praise the Ummah: Turkey’s Government-oriented Youth Organizations in Cultivating a New Nation*. *Ethnopolitics*, 18(5),

Faşizm bir eve nasıl girer?

Damla Durlu

Faşizm bir eve nasıl girer? Kapıyı çalarak mı, yoksa çoktan sofraya oturmuş, evin diline, anne ile kızın arasındaki tartışmaya, gelecek kaygısına, yoksulluğa ve öfkeye karışmış halde mi buluruz onu? Hermynia Zur Mühlen'in Nazi Kızları romanını okurken insanın aklına en çok bu soru geliyor. Çünkü Zur Mühlen bize Nazizmin yükselişini büyük meydanlardan, Hitler'in konuşmalarından ya da devlet kurumlarından anlatmıyor. Bakışını çok daha küçük, çok daha gündelik bir yere çeviriyor: Eve ve annelerle kızları arasındaki ilişkiye.

Romanın merkezinde üç anne ve onların kızları var. İşçi sınıfından Kati Gruber ve kızı Toni, küçük burjuva bir aileden Martha Feldhüter ve kızı Lieselotte, aristokrat Agnes Saldern ve kızı Claudia aynı kasabada, fakat birbirlerinden oldukça farklı hayatlar yaşıyorlar. Kızlarını ise ortaklaştıran bir şey var: Nazi hareketinin giderek daha fazla etkisi altına girmeleri.

Zur Mühlen, faşizmin farklı sınıfsal konumlardaki kadınlara farklı yerlerden ulaşabildiğini bu üç genç kadın üzerinden gösteriyor. Toni'nin işsizliği ve geleceksizliği, Claudia'nın kendisine bir yer ve amaç arayışı, Lieselotte'nin ise rahatını ve toplumsal konumunu koruma isteği birbirinden farklı. Nazizm ise bu farklı hayatların her birinde kendisine bir kapı bulabiliyor.

Bir sabah uyanıp Nazi olunmuyor

Toni, işçi sınıfından sosyal demokrat Kati Gruber'in kızı. Babasını kaybetmiş, uzun süredir işsiz ve geleceğine dair güvenini yitirmiş bir genç kadın. Üstelik politikadan tamamen uzak da değil; önce ailesinin sosyal demokrat dünyasından uzaklaşıyor, bir dönem komünizme yaklaşıyor, ardından Nazi hareketinin etkisine giriyor. Toni'nin politik savruluşu, onun yaşadığı maddi koşullardan ayrı düşünülemiyor. İşsizliği yalnızca cebinde para olmaması anlamına gelmiyor; kendisine bir gelecek kuramaması, toplumsal hayatta bir yer bulamaması anlamına da geliyor. İnsanları yaşadığı dünyadan duyduğu hoşnutsuzluk, geleceksizlik, ekonomik güvencesizlik, sınıfsal konumunu kaybetme korkusu, bir yere ait olma isteği, kendisini güçlü hissetme arzusu...

Fotoğraf: Wikimedia Commons-Public Domain

Aristokrat Agnes Saldern'in kızı Claudia kendi hayatının içinde bir boşluk ve aidiyet sorunu yaşıyor. Nazi hareketinin sunduğu birlik, hareketlilik ve "yeni Almanya" fikri onun için bu boşluğu doldurabilecek bir şey haline geliyor. Böylece Toni'nin geleceksizliğiyle Claudia'nın aidiyet arayışı birbirinden tamamen farklı toplumsal koşullardan doğsa da aynı siyasal hareket tarafından kullanılabilir.

Lieselotte'de ise başka bir durum görüyoruz. Küçük burjuva Feldhüter ailesinin kızı olan Lieselotte'nin dünyasında rahat yaşamak, toplumsal konumunu korumak ve güçlü olanın yanında bulunmak çok daha belirleyici. Nazi düzeni güçlendikçe ona uyum sağlamak, hatta bu düzenin içindeki insanlarla ilişki kurmak Lieselotte için kabul edilebilir hale geliyor.

Fakat burada önemli bir çelişki var. Genç kadınlara hareketin bir parçası oldukları hissini veren Nazi ideolojisi, aynı zamanda kadınlara son derece dar bir yaşam alanı biçiyor. Kadını bağımsız bir birey olmaktan çok ulusun, ailenin ve anneliğin hizmetine yerleştiren bir siyasal düzen, genç kadınların değişim arzusunu kendi amaçları için kullanabiliyor.

Claudia'nın yaşadığı çelişki tam da burada önemli hale geliyor. İçinde yaşadığı eski dünyadan uzaklaşmak, başka bir hayatın parçası olmak istiyor; fakat kendisine "yeni" olarak sunulan şey kadınlar açısından daha özgür bir gelecek değil.

Üç kadın, üç sınıf, aynı Almanya

Kitapta üç farklı sınıftan aile seçilerek faşizmin yükselişi, sınıf temelli ideolojik bir durum olarak anlatılıyor. İşçi sınıfından Kati ile orta sınıftan Martha ya da aristokrat Agnes aynı Almanya'da yaşıyor olabilir; ama aynı Almanya'yı yaşamıyorlar. Kati'nin dünyasında geçim sıkıntısı, işsizlik ve işçi sınıfının siyasal mücadelesi belirleyiciyken Martha'nın dünyasında toplumsal statü ve yükselme isteği öne çıkıyor. Agnes ise aristokrat bir çevreden geliyor. Dolayısıyla aynı siyasal gelişmeler üç kadının evinde aynı anlamı taşıyor.

Özellikle Feldhüter ailesi, sınıfsal çıkar ile Nazizme uyum arasındaki ilişkiyi görünür hale getiriyor. Martha'nın doktor olan kocası Dr. Feldhüter için Nazi düzeninin yarattığı dönüşüm aynı zamanda mesleki bir fırsata dönüşebiliyor. Kasabadaki Yahudi bir doktorun dışlanması Feldhüter gibi onunla rekabet eden biri açısından önündeki rakibin ortadan kalkması anlamına da geliyor. İşte romanın küçük burjuvaziye yönelik eleştirisinin en somutlaştığı yerlerden biri burası. Bir insanın hakkının elinden alınması, başka birinin toplumsal olarak yükselmesinin aracına dönüşüyor.

Martha'nın yeni rejimle kurduğu ilişkiyi de bu çıkar ilişkisinden bağımsız düşünmüyoruz. Nazi iktidarı ailesine zarar vermek bir yana onlara yeni imkânlar sunduğunda, rejimin baskısı ve şiddeti görmezden gelinebilir hale geliyor.

Toni'nin evinde ise tablo tamamen farklı. İşçi Kati'nin kızı işsiz. Nazi hareketinin yükselişi Feldhüter ailesinin önüne yeni imkânlar çıkarırken Toni gibi genç bir işçi kadının yaşadığı geleceksizliğin içine başka türden bir vaat bırakıyor. Böylece

yazar sınıfı arka planda duran bir ayrıntı olmaktan çıkıyor. Aynı ideolojiyle karşılaşan insanların ona verecekleri tepkinin yaşadıkları maddi dünyadan bağımsız olmadığını gösteriyor.

Anneler kızlarına bakarken bir ülkenin değişimini görüyor

Romanın anlatısını kızlardan ziyade annelerin gözünden takip etmemiz özellikle anlamlı. Kati, Agnes ve Martha yalnızca üç farklı anne değil; kızlarının yaşadığı dönüşümü üç farklı toplumsal konumdan izleyen üç kadın.

Kati açısından Toni'nin Nazizme yönelmesi yalnızca kızının kendisinden uzaklaşması değildir. Toni'nin kullandığı dil, kurduğu ilişkiler ve politik tavrı değiştikçe anne ile kız arasındaki çatışma aynı zamanda işçi hareketinin kendi içindeki siyasal bölünmelerin de küçük bir yansımasına dönüşür.

Agnes de Claudia'nın değişimini izler. Kızının Nazi hareketine bağlanması, onun için yalnızca sıradan bir kuşak çatışması değildir. Claudia'nın yeni rejimin dilini benimsemesi, Agnes'i kendi toplumsal konumunu ve çevresinde olup bitenleri yeniden düşünmeye zorlar.

Martha'da ise anne-kız ilişkisi başka türlü işler. Çünkü Martha, Kati ve Agnes gibi kızının Nazizme yaklaşmasını yalnızca bir kayıp olarak görmez. Kendisi de yeni düzene uyum sağlamaya hazırdır. Dolayısıyla Lieselotte'nin yönelimi ile anesinin dünyası arasında Toni ile Kati'nin ilişkisinde gördüğümüz türden keskin bir siyasal karşıtlık oluşmaz. Üç anne kızlarının değişimini seyrederken aslında bir ülkenin dönüşümünü de kendi evlerinin içinde izlerler.

Faşizme karşı mücadelede işçi kadınlar

Cemre Kavuker

Tarih bize faşizmin sadece askeri postallarla, öğrenilmiş alışkanlıklarla değil; mutfaktaki tencerenin kaynamasıyla, fabrikadaki kölelik koşullarıyla, kadını eve bağımlı kılan aile politikalarıyla örüldüğünü gösterdi. Ancak tüm bu saldırıların karşısında siper olan, barikatları güçlendirenler de kadın işçiler oldu. Peki, neden bu kadar saldırı karşısında barikatların vazgeçilmezleri kadın işçiler oldu? Şimdi biraz bu satırlara sığdırabildiğimiz kadarıyla bunun nedenlerini ve sonuçlarını konuşalım.

Faşizme karşı mücadelenin kıvılcımı

Kadın işçiler, iş yerinde kapitalist sömürünün en ağır koşulları içinde çalışırken evde de ev içi angaryanın yükünü sırtlanırlar. Bu koşullardan istifade eden faşizm, kadınlara anneliğin kutsallığından bahsederken aynı zamanda onları ucuz ve güvencesiz iş gücü olarak çalıştırmak ister. İşte tüm bu baskı ve sömürü koşullarında kadın işçiler, faşizme karşı mücadelede en ön saflarda yer alırlar. Çünkü onlar için bu mücadele, hayatta kalabilme ve düzeni değiştirebilme mücadelesidir. Kendi bedenine, emeğine ve geleceğine sahip çıkan kadın işçi, faşizmin toplumu teslim alma politikasının tam karşısında durur. Hitler Almanya'sında Nazi rejimi başta kadını çocuk-mutfak-kilise üçgeninin içine hapsedmek istedi. Ancak savaşın çıkmasıyla birlikte erkekler cepheye gidince kadınlar üretim bantlarına gitmek zorunda kaldı. Üretim bantlarında bir şekilde aynı kaderi paylaşan kadın işçiler, fabrikalarda gizli direniş ağları ördü. Özellikle Berlin ve Ruhr bölgesindeki mühimmat fabrikalarında çalışan kadın işçiler, hem zorunlu çalışma koşullarına hem de Nazi rejiminin baskısına karşı yavaşlatma eylemleri ve sabotajlar gerçekleştirdi. Tüm bu baskı koşullarının karşısında kadınlar, yan yana gelmenin ve seslerini güçlendirmenin bir yöntemini buldular.

Faşizm genellikle militarizmi, erkek egemenliğini ve kadını kamusal alan-

Yugoslavya Anti-Faşist yürüyüşünde kadınlar (Fotoğraf: Wikimedia Commons-Public Domain)

dan tasfiye etme siyasetini dayatır. Ancak bu durum, kapitalist çarkların dönmesi için kadın emeğine duyulan ihtiyaç gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Hitler Almanya'sından Mussolini İtalya'sına, işçi kadınlar faşizmin karşısında grevlerle, boykotlarla ve fabrika işgalleriyle mücadelenin en başında yer aldı...

Tarihsel olarak savaş dönemlerinde ya da ekonomik krizlerin en derinleştiği anlarda fabrikalarda, tarlalarda, dokuma atölyelerinde üretimi devam ettirenler hep kadınlardı. Örneğin, Mussolini İtalya'sında ya da Franco İspanya'sında gizli grevleri örgütleyen, fabrikalarda sabotaj ağları kuran, direnişçilere lojistik sağlayanlar yine kadın işçilerdi. Kadın işçi, üretimin merkezinde yer alması nedeniyle faşizmin ekonomik ve toplumsal damarlarını kesebilecek stratejik bir güce sahiptir. Çünkü evin içine itmeye çalıştıkları kadınlar, bir yandan da faşizme karşı mücadele kıvılcımını taşıyanlar olmaktadır.

Kadın işçiler mücadele başında: Grevler, fabrika işgalleri...

Mussolini İtalya'sında Turin ve Milano

gibi sanayi kentlerindeki tekstil ve metal işçisi kadınlar, rejimin ekonomik politikalarına ve savaşa karşı ilk büyük direniş fitilini ateşledi. 1943 yılının mart ayında Fiat fabrikalarındaki ve Torino'daki tekstil atölyelerinde çalışan binlerce kadın işçi; açlığa, sefalete ve savaşa karşı grev ilan etti. Bu grevler, İtalya genelinde milyonlarca işçinin katıldığı devasa bir patlamaya dönüştü. Mussolini rejimi bu direnişi durdurmak için tutuklamalara ve sürgünlere başvursada direniş hareketinin fitili bir kere ateşlenmişti.

Franco İspanya'sında da benzer bir dönem yaşandı. İspanya İç Savaşı döneminde ortaya çıkan Özgür Kadınlar hareketinin temelini kadın işçiler ve köylüler oluştuyordu. Onlar sadece cepheye faşist milislere karşı tüfekle savaşmayıp, Barselona'nın ve Madrid'in terk edilmiş fabrikalarını işgal ederek kendi denetimlerinde üretime geçirdiler. Gıda kıtlığına karşı mahalle komiteleri kurdular, fabrikalarda okuma yazma kursları açtılar. Onlar için ekmek üretimi ile özgürlük mücadelesi asla ayrı düşünülemezdi. Faşizme karşı durmak, hem sermayenin hem de kilisenin kadına biçtiği kölelik rollerini paramparça etmek anlamına geliyordu. Üstelik bu hareketler, kadın işçilerin

mücadelesiyle birlikte bize şunu da gösterdi: İşçi sınıfının birer parçası olan kadınların ve erkeklerin omuz omuza vermesi, hem işçi sınıfının sömürü çarklarını kırmasını sağlayacak hem de kadınların kendilerine dayatılan rollerden kurtulup özgürleşmesinin önünü açacaktı.

'Hem ekmeğimizi alacağız hem de yaşamımızı var edeceğiz'

Bugün de Hitler'e, Mussolini'ye, Franco'ya karşı atölyelerde, mahallelerde ve barikatlarda direnen kadınların mirası tüm canlılığıyla önümüzde duruyor. Sömürüyü köklemeye, haklarımızı gasbetmeye çalışanlara, aileyi ve kadını koruyacağını söyleyen politikalarla hayatımızı dar etmeye kalkışanlara karşı kadın işçilerin mücadelesi hayati bir önem taşıyor. Faşizm kadını eve, erkeğe ve sermayeye bağımlı kılmak ister; çünkü bilir ki kendi emeğine sahip çıkan, fabrikada omuz omuza veren ve "Asla boyun eğmeyeceğiz" diyen kadın işçiler bu düzenin yıkılmasının başlangıcıdır. Bu yüzden bugün de dün olduğu gibi: Hem ekmeğimizi alacağız hem de yaşamımızı var edeceğiz. Omuz omuza yürümeye devam edeceğiz!

Biz bu fotoğrafı bir yerden hatırlıyoruz

Sila Altun

2025'in sonbaharında Japonya Başbakanı Sanae Takaichi, Almanya için Alternatif Partisi (AfD) lideri Alice Weidel ve İtalya Başbakanı Giorgia Meloni'nin yan yana olduğu bir kolaj sosyal medyada dolaşıma girdi. Kolaj, "The boys are back in town" (Bizimkiler geri döndü/yine iş başında), "The gang is getting back together" (Tayfa yeniden toplanıyor), "I've seen this, this is a classic" (Bunu daha önce görmüştüm, bu bir klasik) gibi ifadelerle politik bir espri malzemesine dönüştü.

Kolajın gönderme yaptığı dönem, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uzanan; Almanya ve İtalya'da faşist rejimlerin hüküm sürdüğü, Japonya'da ise militarist ve otoriter devlet yapılanmasının güçlendiği dönemdi. Bu kolajın çağrıştırdığı ve esprilerin konusu olması da aslında dünya çapında faşist arka plana sahip ya da işçi ve emekçilerin haklarında gerileten uygulamalar yapma potansiyeli olan hükümetlerin yükselişiydi.

Kadınların kazanımları, sistemin kalkanına dönüşüyor

Uzun bir süredir dünya genelinde "sağın yükselmesi" gibi tartışmalar sürüyordu. Aslında bu "yükselen sağdan" şunları anlayabiliriz: işçi ve emekçilerin sosyal, ekonomik ve siyasi haklarının hızla gaspı, göçmen karşıtlığı, kadın ve LGBTİ haklarında gerileme, devletin sermaye sınıfının kurtuluşu için her türlü kamu kaynaklarını geri basmaksızın sermayenin önüne sermesi ve uğurda savaş ve çatışmaların gün geçtikçe şiddetlenmesi ve hatta burjuva yasalarının doğrudan burjuvazi tarafından bu uğurda ezilip geçilmesi ya da arkasından dolaşılması...

Bu dönüşümün dikkat çekici yönlerinden biri de kadınların bu tarz bir siyasette ön plana çıkması. Giorgia Meloni bunun en bilinen örneklerinden biri. Almanya'da Alice Weidel, Japonya'da Sanae Takaichi ise farklı siyasal geleneklerden gelse de "kadın lider" söylemleriyle neşe ile karşılananlar arasında yer aldı. Şimdi sağın yükselmesinden ziyade, dünya genelinde hem kendi haklarına hem de dünya halklarına yönelik daha da saldırganlaşan rejimlerin örgütlendiği bir süreçten geçiyoruz. Böyle bir süreç, bu üç kadının yan yana olduğu kolajı önemli kılıyor.

İşçi ve emekçi kadınların yüz yıllardır süren mücadelelerle kazandığı siyasal ve toplumsal görünürlüğü sınıf mücadelesinden koparılması, kadınların siyasette

"temsil" edilmesinin tek başına yeterli olmasının kabulünü sağladı bazı çevrelerce. Sistem, kadınların bu mücadelesinin sınıf mücadelesinden koparılmasını kendisine hızlıca yedekleyerek işçi ve emekçi kadınların en saldırgan düşmanı rejimlerin/partilerin örgütlenmesinde dahi kadın figürleri öne çıkartmayı başarabildi. Bu sayede bir kadın başbakan işçi kadınların grev hakkını sınırdayabildi, göçmen kadınların ölümle burun buruna bir hayat yaşayabilmesini propaganda edebildi, kadınların bedenlerine ilişkin en temel haklara dahi göz dikebildi. Peki ne uğruna? Sömürü sisteminin ve onun gün geçtikçe saldırganlaşan rejimlerinin korunması ve güçlendirilmesi uğruna.

İtalya'da Meloni iktidarı

2022'den beri İtalya'da başkanlık görevini yürüten Meloni'nin lideri olduğu İtalya'nın Kardeşleri Partisi, Mussolini'nin mirasçısı olarak kendisini konumlandırıran bir yerde duruyor. İktidara geldiğinde özellikle göçmen karşıtlığı ve "aile" üzerinden politikaları dikkat çeken Meloni'nin son birkaç yıllık karnesi, İtalya'daki işçi ve emekçi kadınlar açısından oldukça tehlikeli görünüyor.

Meloni'nin liderliğindeki hükümetin 2025'te yürürlüğe soktuğu güvenlik düzenlemeleri, protesto ve eylem biçimlerine yönelik cezaları ağırlaştırdı; yol blokajını suç kapsamına aldı ve hapis haneler ile göçmen gözaltı merkezlerindeki protestolar ceza kapsamına alındı. Bunlar yasama yoluyla değil, "karname" yoluyla gerçekleştirildi. Örgütlenme ve grev hakkının, protesto hakkının ve toplumsal muhalefetin baskı altına alındığı bir ortamda kadın işçilerin mücadele olanakları da doğrudan etkilendi.

Bunların yanı sıra hükümeti eleştiren muhalif gazetecilerin ve kişilerin casus yazılımlarla takip edildiği ve devletin de buna göz yumduğu ortaya çıktı.

Aynı dönemde "aile" adı altında kadınların haklarına yönelik saldırılar genişletildi. İtalya'da kürtaj yasal. Ancak Meloni hükümeti kamuya ait aile danışma merkezlerine kürtaj karşıtı örgütlerin girmesine olanak sağlayan bir düzenlemeyi getirdi. Aynı zamanda Sicilya'da vicdani retçi olmayan sağlık çalışanlarının sağlık merkezlerinde istihdamını zorunlu kılan düzenlemeyi yargıya taşıdı.

Almanya: Göçmen karşıtlığı ve kadınların güvenliği

Gelelim Alice Weidel'e. Weidel'in lideri olduğu AfD de Almanya'da Nazilerin mirasını devralmış bir parti. AfD'nin 2025 seçim kampanyasında göçün sınırlandırılması, reddedilen göçmenlerin hızla

Kadınların siyasette görünür olması, kadınların özgürleşmesi anlamına gelmiyor. Kadınların tarihsel kazanımları sınıfsal içeriğinden koparıldığında, sistemin kendini en saldırgan biçimde yeniden üretmesinin aracına dönüşebiliyor.

geri gönderilmesi ve sosyal yardımların göçmenlere yönelik kullanımının sınırlandırılması öne çıktı. Weidel de seçim öncesi ve sonrasında "göç politikasının düzeltilmesi" talebini partinin temel siyasal başlıklarından biri olarak savundu.

Burada özellikle dikkat çekici olan ise kadına yönelik şiddet ile göçmen karşıtlığının birbirine bağlanması. Weidel, kadınlara yönelik şiddeti göçmen karşıtı siyasetin gerekçelerinden biri olarak kullandı. Böylece şiddet; kadınların güçlendirilmesi ve şiddetten korunması için devletin mekanizmalarını güçlendirilmesi yerine, göçmenlerin hedef gösterilmesinin aracına dönüştürüldü.

Kadınların kazanılmış haklarına yönelik ise yine Meloni hükümetine benzer bir tutum sergiledi AfD. Kürtajın bir insan hakkı olarak tanınmasına karşı çıktı, doktorların kürtajı reddetme hakkının olmasını istedi. Ve bunları yine aile üzerinden kurguladı.

Japonya: Kadın haklarına mı emperyalistlere mi alan sağlandı?

Sanae Takaichi'nin başında bulunduğu Liberal Demokrat Parti, 1955'te muhafazakâr partilerin birleşmesiyle kuruldu. Savaş sonrası Japon siyasetinin merkezindeki bu parti içinde, savaş döneminde hükümette görev yapmış ve savaş suçları

kapsamında tutuklanmış Kishi Nobusuke de yer almıştı. Bugünkü uygulamaları ise özellikle emek mücadelesine yönelik müdahalelerle ve ABD emperyalizmine verdiği imtiyazlarla şekilleniyor.

Takaichi'nin döneminde eğitim alanında gerçekleşen dönüşümler dikkat çekiyor. Japonya'nın savaş dönemindeki sömürgecilik ve işgal politikalarının ders kitaplarında nasıl anlatıldığı uzun süredir tartışma konusuydu. Kore'nin sömürgeleştirilmesi sırasında zorla çalıştırılan insanların durumunun "seferberlik" gibi ifadelerle aktarılması ve "comfort women" olarak cinsel köleleştirilen kadınlara ilişkin anlatının daraltılması bu tartışmanın önemli başlıklarından oldu.

Bununla birlikte Takaichi'nin hükümete gelmeden önce kadın temsiliyeti üzerine yürüttüğü tartışmalar da havada kaldı ve hükümette kadın temsiliyetinin yüzde 30'a taşıma hedefi 2026 itibariyle yüzde 16 olarak kaldı. Mevzu yalnızca temsiliyetle elbette sınırlı değil. 9 Eylül'de ABD askerlerinin bir yıl içinde kadınlara karşı işlediği cinsel suçların yüzde 80'inden fazlasının soruşturmaya dahi tabi edilmediği ortaya çıktı.

Kapitalizm 'kadınların görünürlüğü' kendine entegre etti

Bu üç ülkenin siyasi sistemlerini, tarihlerini ve üç kadının politik tutumlarını birbirinin aynısı gibi değerlendirmek elbette mümkün değil. Ancak ortaya konulan politikalar, bu üçünün de -hatta bu üç ülkeden daha fazlasının da- benzeri bir eğilimde olduğunu ortaya koyuyor. Burada önemli olan noktalardan biri şu: İşçi ve emekçi kadınların haklarına yönelik saldırıları örgütleyenler; kadın liderler oluyor. Ve bu kadın liderler özellikle liberal bağlamda kadınların siyasette yer alması üzerine yürütülen tartışmalar ve yine işçi ve emekçi kadınların siyasette yer alabilmek için verdikleri mücadeleler üzerinden yükseliyor. Bu noktada tartışmamız gereken en önemli şeylerden biri ise şu: Kadınların tarihsel mücadelelerle kazandığı siyasal haklar, sınıfsal içeriğinden koparıldığında kimin siyasetine hizmet ediyor?

Kapitalizm, kendi sınırları içinde kazanılmış kazanımları sınıfsal niteliğinden arındırıp kendine yedeklendirebilme yeteneğine sahip. Bugün ise bu yedeklendirme kapasitesi, yalnızca burjuva demokrasisinin yeniden üretimi açısından değil; faşizmin örgütlenmesi açısından da geçerli. O yüzden kapaktaki resmin geçmişi anan bir şaka olmaktan ziyade işçi ve emekçi kadınları tehdit eden gerçek bir tehditin işareti olması kuvvetle muhtemel.

Filistin’de üç yıllık soykırımın ağır bilançosu:

Ekmek, su ve toprak için direniş sürüyor

ABD ve İsrail’in 7 Ekim 2023 yılında Filistin’e yönelik başlattığı soykırım Ortadoğu’yu adeta ateş çemberine çevirdi. ABD emperyalizmi, İsrail’i kendi safında kullanarak Ortadoğu’yu yeniden şekillendirdi, Filistin’de, İran’da, Lübnan’da, Suriye’de halkaları kana boğdu... ABD tarafından sözde ateşkesin ilan edildiği 10 Ekim 2025 tarihinden bu yana Filistin’de yaşananların vehameti değişmedi. İsrail güçleri tarafından ateşkes süreci boyunca 5 bin 100’ün üzerinde ihlal gerçekleştirilmişti. 10 Ekim 2025’ten bu yana düzenlenen saldırılarda hayatını kaybedenlerin sayısı 1430’u aşmış, 2023 yılından bu yana İsrail, yaklaşık 75 bin Filistinliyi katletmiştir. Filistin’deki kıym- yıkım bilançosu, uzun yıllar boyunca tarihte kara bir leke olarak kalacaktır.

Kadınların yanı sıra çocukların da vahim koşullarda hayata tutunmaya çalıştığı, on binlerce çocuğun açlık ve susuzlukla mücadele ettiği hâlâ bir gerçek. BM tarafından 2026 yılının ortalarında yayımlanan raporda, çatışmalarda yaşamını yitirenlerin yaklaşık yüzde 30’unu çocukların oluşturduğu vurgulanmıştır. Rapor; gıda, temiz su ve ilaç ablukasının çocukların fiziksel gelişimini kalıcı olarak tahrip ettiğini, önle-

Fotoğraf: AA

Çocuklar aç, susuz ve çatısız

bilir ölümlere ve derin psikolojik travmalara yol açarak Gazze’deki neredeyse tüm çocukların ruh sağlığı desteğine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. Gazze Şeridi’ndeki çocukların çok büyük bir çoğunluğunu oluşturan yaklaşık 800 bin çocuk, yetersiz sanitasyon ve aşırı kalabalık koşullar altında yerinden edilmiş bir şekilde yaşam mücadelesi veriyor. 2026 başlarında yayımlanan saha değerlendirmelerine göre, hanelerin yüzde 71’i acil su tankerleri-

ne bağımlı hale gelmiş durumda. Tahrip olan altyapı ve yetersiz atık yönetimi, bebekler ve çocuklar başta olmak üzere salgın hastalık riskini tırmandırıyor. 2026 yılının ortalarında yayımlanan kapsamlı SMART verilerine ve BM açıklamalarına göre, Gazze’de 5 yaş altı çocukların yüzde 12,2’sinde kronik yetersiz beslenme (gelişme geriliği) tespit edilmiştir. Ayrıca 6 ila 23 aylık bebeklerin yalnızca yüzde 22,4’ü kabul edilebilir düzeyde temel beslenme standartlarına ulaşabiliyor. Öte yandan çocukların büyük bir kısmının taze sebze, meyve ve hayvansal gıdaya erişemediği belgelenmiştir.

Bir diğer dikkat çekilmesi gereken nokta ise, Gazze’deki hanelerin yüzde 90’ı üç veya daha fazla kez yerinden edilmiş; ortalama bir hane halkı 8 defadan fazla göç etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, çocukların hayatta kalma mekanizmalarını tamamen tüketmiş vaziyette.

Hanelerin yalnızca yüzde 4’ü hasar görmemiş evlerde kalabilirken, geri kalan çocuklu aileler çadırlarda, geçici barınaklarda veya hasarlı binalarda hayatta kalmaya çalışıyor.

Gazze’deki her 3 gebelikten 1’i yüksek riskli

Gazze’de hamile kadınların, anne ve üreme sağlığının karşı karşıya olduğu tabloya dair 2026 yılına ait UNFPA ve UNICEF gibi resmi kuruluş raporları rakamları, sağlık sisteminin çökmesi ve hastanelere yönelik sürekli saldırılar sonucunda, Gazze’deki her 3 gebelikten 1’inin artık yüksek riskli kategorisinde yer aldığını yansıtıyor.

Yeni doğan bebeklerin yaklaşık yüzde 70’i erken ve çok düşük kilolarla dünyaya geliyor, bu durum bebeklerin hayatta kalma şansını ciddi şekilde tehlikeye atıyor. Bölgedeki sağlık tesislerinin yalnızca üçte birinden biraz fazlası kısmen işlevsel durumda; hamile kadınlar elektrik, ilaç ve akaryakıt yoksunluğu nedeniyle güvenli doğum yapacak yer bulamıyorlar.

Gazze’de her gün yaklaşık 180 bebek dünyaya gelmektedir; ancak anneler bu süreçte son derece yetersiz hijyen koşulları, açlık ve yerinden edilmiş çadır kentlerde yaşam mücadelesi vermektedir. 2026 yılının ilk altı ayında yaklaşık 4 bin düşük rapor edilmiştir. Bu rakam, bir önceki altı aylık döneme kıyasla düşük ve kayıp oranlarının üç katından fazla arttığını gösteriyor.

2026’nın ilk çeyreğinde, derme çatma çadırlarda yaşam mücadelesi veren yeni anne olmuş kadınlar için acil doğum sonrası bakım kitleri ve hijyen malzemeleri ulaştırılmış; ancak sahadaki devasa ihtiyacın yanında bu yardımların çok sınırlı kaldığı vurgulanmıştır.

Soykırımcılarla ticaret sürüyor

Gazze’de böyle ağır bir tablo ortadayken devletler İsrail ile ticareti sürdürüyor. Türkiye de bu emperyalist ağların ve küresel tedarik zincirlerinin bir parçası olarak konumlanıyor.

Erdoğan, İsrail saldırılarının başlamasından 6 ay 26 gün sonra yaptığı açıklamada, Ameri-ka’nın İsrail’e çalıştığını belirterek aralarındaki 9.5 milyar dolarlık ticaret hacmini sıfır-

dıklarını ve kapıyı kapattıklarını iddia etmişti. Ancak bu söylemin aksine, İsrail’in savaş makinesini besleyen küresel ticaret, gizli ağlar üzerinden devam etti.

Oil Change International (OCI) ve SOMO raporuna göre, gizli petrol tüccarları Vitol (2023 sonlarından beri) ve Heritage Petroleum (Kasım 2024’ten beri) İsrail’in ham petrol ithalatında başrol oynamıştır. İsrail, 2024 yılında ham petrolünün yüzde 97’sini ithal etmiştir.

İki şirket 2023’ten Haziran 2026’ya kadar İsrail’e en az 22 milyon varil ham petrol taşımıştır. Bu miktar, İsrail’in aynı dönemdeki toplam ham petrol ithalatının yüzde 11’ine (veya daha fazlasına) denk geliyor. Sevkiyatlara yaklaşık 20 ülkeden sağlanmıştır.

Vitol ve Heritage’in sadece Türkiye/Ceyhan üzerinden taşıdığı ham petrol miktar 15.89 milyon varil olup, bu rakam İsrail’in toplam ham petrol ithalatının yaklaşık yüzde 7-8’ini oluşturuyor. İncelenen sevkiyatların yüzde 40’ında charterer bilgisinin yer alması, Türkiye kaynaklı gerçek toplamın muhtemelen daha yüksek olduğunu gösteriyor.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Ağır şiddet ve işkence tablosu

Filistin’de 2023 yılından bu yana kadınlara yönelik şiddet, işkence ve özellikle İsrail askerleri tarafından cinsel saldırıya maruz kalma tablosu oldukça ağır. Filistin Feminist Kolektif’in hazırladığı rapora göre, 1948 Nakbası’ndan 2023-2025 dönemine kadar uzanan süreçte, cinsel şiddet, İsrail devletinin askeri stratejilerinin sistematik bir baskı aracı olarak kullanıldı. Belgeseller, tanık ifadeleri ve 50 yıldır gizli tutulan İsrail askeri arşivlerinde ortaya çıkan bu saldırılar, askerler, gardiyanlar, polisler ve istihbarat görevlileri tarafından gerçekleştirildi.

2003 yılında gizliliği kaldırılan David Ben-Gurion’un günlüğü ve askeri belgeler, tecavüz ve cinsel şiddetin 1948 Nakbası sürecinde en üst düzey liderlerin bilgisi dahilinde uygulandığını kanıtladı.

Kasım 2023 ateşkesindeki esir takasında 39 Filistinli kadın ve 200’den fazla çocuk serbest bırakıldıktan sonra cinsel şiddet ve kötü muamele iddiaları artış gösterdi. Filistin İnsan Hakları Merkezi (PCHR) Mayıs 2025

raporunda, Ekim 2023 ile Ekim 2024 arasında Gazze’den gözetlince alınan 100 Filistinliyle yapılan görüşmelerle işkence vakalarını belgelendi.

Temmuz 2024 tarihli OHCHR raporunda, gözetli tutuklularının kafes benzeri tesislerde uzun süre çıplak tutulduğu ve yalnızca bez takmaya zorlandığı vurgulandı.

Mart 2025 tarihli Prism Reports/WCLAC araştırmasında, kadınların suçlama olmaksızın idari gözetlince tutulduğu, cinsel organlarına vurulduğu ve tecavüzle tehdit edildiği aktarıldı.

Mart 2026 baskınında İsrail ordusu Kalkiliya kentinde çoğu serbest bırakılmış mahkum eşi veya öldürülen kişilerin annesi olan 16 kadını tutukladı.

2001 ile 2016 yılları arasında Filistinliler tarafından işkence iddiasıyla İsrail Adalet Bakanlığına binden fazla şikayette bulunulmasına rağmen, bu davaların hiçbirisi soruşturulmadı ve faillerden hiçbirinden hesap sorulmadı.

Filistin filizlenmeye devam edecek...

Soykırım ateşkese rağmen devam ederken, Gazze Şeridi’nin yeniden imara açılması, özette Filistinlilerin topraklarına el konulmasına yönelik Trump’ın öncülüğünde “Barış Kurulu” kuruldu. Bu kurulda Filistinliler değil, dünyaca ünlü milyarderler yer alıyor. Kurul tarafından duyurulan 2,45 milyar dolarlık 6 aylık acil “yeni-den inşa” ve “yönetim” planı, emperyalizmin Filistin toprakları için gördüğü rüyalardan biri.

Yani Trump’ın planına göre, Gazzeliler sermayedarların ucuz emek gücü olarak, kendi topraklarında sermayedarların işçisi olacak.

Yıllardır Filistin’de dökülen kanların üzerine mülklerini inşa etmeye çalışan emperyalist-siyonist rejimler, planlarını belirli aşamaya kadar sürdürmeyi başarsalar bile, Filistin’de direniş ve mücadelenin tarihi ve hafızası unutulmayacak kadar büyük bir miras ve elbet filizlenmeye devam edecek.

Fotoğraf: AA

Fotoğraf: Pixabay

Unutmayacağız, affetmeyeceğiz...

Av. İlke Işık

'Ailem Güvende' ismi konulan operasyonlarla LGBTİ örgütü temsilcilerinin, LGBTİ'lerin ev baskınları ile gözaltına alındığı, müstehcenlik ve dernekler kanuna muhalefet suçlaması ile akıllara zarar tutuklamaların yaşandığı günlerde yazılıyor bu yazı. Kimsenin kendini güvende hissetmediği ülkede, bu operasyon başlığı çok manidardı gerçekten. "Aileleri güvende tutacağız" diye yapılan operasyon, kimsenin güvende olmadığını daha da gözümüze soktu sanki. MESEM'lerde ölen işçi çocuklar, okullarda açlıktan bayılan öğrenciler, her gün katledilen kadınlar, intihar eden emeklilerin ülkesinde güvende olan ve güvende hisseden kimse yoktu sonuç olarak. Hele de son fon skandalı bir tek Fatma Betül Kaya ve onun gibilerin ailelerinin güvende olduğunu cümle aleme gösterdi sanki.

İktidarı güvende tutmak, değişmesini engellemek, siyasal iktidarın temel düsturu bir süredir. Bir süredir her şey bunun için yapıyor. Açıkça ifade de ediliyor kaldı ki. Seçimleri kaybetmiş bir iktidar seçim sonuçlarını kabul etmiyor ve bu nedenle de kendilerini ve iktidarlarını güvende tutmak için tüm ülkeyi güvensizliğe terk ediyor.

Nasıl geldi bu ülke sahi bu noktaya? Nerede başladı bu görece burjuva demokrasisinin en temel ve en göstermelik unsuru olan seçimleri tanımama aşaması? Öyle ya bu ülkedeki iktidarların AKP dahil demokrasiye dair en sık tekrarları sandık olmuştu öteden beri. "Sandık karar verir, sandıktan ne çıkarsa kabuldür" ve işçi emekçilere de siyasete katılımın tek

yöntemi olarak da bu sunulmuştur her zaman. Zamanı gelince sandığa gidip oy verirsın ve senin seçtiklerin senin adına ülkeyi yönetir.

Bunu anlayabilmek için. AKP'nin çoğunluğu kaybettiği 2015 yılı haziran seçimlerine gitmeliyiz. O zamanki sisteme göre tek başına hükümet kurabilecek oyu alamayan siyasal iktidar, koalisyon kurulmasını engelleyip, yeniden seçim kararı alarak süreci başlatmıştı. Kendisinin kaybettiği seçimi tanımayan bir iktidar vardı artık karşımızda.

Sadece seçimi yenilemekle kalmadılar. Seçimin sonucunu da garantilemek istediler ve bunun için kendi ifadeleri ile kaos ve kargaşaya ihtiyaçları vardı ve tam da bu noktada ülkenin en büyük kitlesel katliamları yaşandı.

10 Ekim 2015 günü tam da bunun adıdır. İki seçim arasında yeniden başlayan/başlatılan savaş ve çatışma sürecinin son bulması talebiyle barış, özgürlük ve demokrasi mitingi yapmak isteyen on binlerce kişinin arasında patlayan iki canlı bomba ülkenin en büyük katliamını gerçekleştirdi. 103 kişi hayatını yitirdi, 500'den fazla insan yaralandı. Binlerce kişi tanıklık etti, binlerce kişi ölümün kıyısından döndü.

10 Ekim 2015 günü gerçekleştirilen katliam AKP'lilerin bizzat ifade ettiği "400 vekili verin bu iş huzur içinde çözülsün, kaos mu istiyorsunuz buyurun size kaos" sözlerinin gerçekleşmiş hali oldu.

Nitekim dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu katliamın arkasından anket yaparak oylarının artmış olduğunu açıkça ifade ederek 2015 kasım seçimlerine bu katliam ile gidildiğini tartışmasız ortaya koymuştu.

Evet 2015 kasım seçimlerine bu

katliamın arkasından gitti ülke. Bu katliamın izi ile seçime giden ve iktidarı kaybetmemek için neleri göze aldığını açıkça göstermiş olan AKP, iktidarı geri aldı. Kaybedilmiş seçim bu şekilde kazanılmış oldu.

Ülkenin sonrası da adım adım bugün yaşadıklarımıza geldi. Bir süre sonra geçilen tek adam rejimi demokrasinin, insan haklarının, örgütlenmenin yok edilmek istendiği bir sistem olarak hâlâ varlığını bir biçimde sürdürmeye çalışıyor.

Derinleşen ekonomik kriz, ülkede eş benzeri görülmemiş geniş yoksulluğa dönüşürken, grevlerin yasaklanması, örgütlenme önündeki engellerle işçi ve emekçilerin tepkisi durdurulmaya çalışıldı. Kadınlar ve çocuklar şiddet sarmalı altında yaşama mücadelesi verirken, güvenli bir gelecek gençler için hayal bile edilemez hale geldi.

Bu tablo giderek meşruiyetini yitiren iktidarın seçimleri kaybetmesi anlamına gelirken, iktidar kaybedilen seçimleri tanımadığı sürece devam etti. Yenilgi kabul edilmeyince İBB seçimleri yenilendi. Arkasından 2024 yerel seçimlerinde ülke genelinde iktidar kaybedildi. Belediye başkanlarının tutuklandığı süreç başladı arkasından. Belediyelerin önce kayyım arkasından da satın alınan meclis üyeleri ile el değiştirdiği, iktidarın bu şekilde tesis edildiği dönemi yaşıyoruz şimdi.

2015 yılında 10 Ekim Ankara Katliamı ülkenin bu içinden geçtiği güncelle ilgili tam olarak. O günle birlikte bugünün ülkesi adım adım örülürken, 10 Ekim için adalet talebi ve yargılama süreci de tam bu bağlamla birlikte yürütülmeye çalışıldı.

Ülkenin toplamına bakarak adalet talep etti davayı takip edenler. Çocuklarını, eşlerini, sevgililerini, yoldaşlarını kaybetmiş olanlar, yaralananlar,

tanıklık edenler, emek demokrasi güçleri davanın peşini hiç bırakmadı.

10 Ekim Ankara Katliamı için adalet sadece İŞİD'lilerden ibaret bir cezalandırma ile yetinmemek anlamına geliyordu. Siyasiler dahil katliamın tüm sorumlularının yargılanması adalet sözcüğünün karşılığı idi. İŞİD'in örgütlenmesine engel olmayanlar, sanıkları yakalamayanlar, katliam planı engellenebilecekken engellemeyenler, sınırları İŞİD kontrolünde bırakanlar, miting için gerekli önlemleri almayanlar, istihbaratları gizleyip gerekli önlemlerin alınmasına engel olanlar ve seçim kazananlar, oylarının bu sayede arttığını ilan edenler...

11 yıl aynı zamanda yargının iktidarın devamını sağlama aracına dönüştüğü sürece de denk geldi. İktidarın doğrudan bir kurumuna dönüşmüş olan yargı mekanizması 10 Ekim Ankara Katliamı yargılamasının saydığımız tüm sorumlularına gitmesine engel olurken, İŞİD'in insanlığa karşı suç işleyen bir örgüt olduğunu da kabul etmedi. İktidarın "öfkeli çocuklar" tarifi yıllar geçse de varlığını sürdürüyordu.

Ama geçen yıllar ne katliamı unutturdu ne de ülkeyi bugüne getiren sürecin başlangıcı olduğunu. Barış için bir araya gelenleri, katledilenleri unutmamak. Adlarına parklar yapıldı ülkenin dört bir yanında, kütüphaneler açıldı; ülkenin barış, emek ve özgürlük mücadelesinin simgeleri olarak hafızalarımızdalar.

Israrla süren ve halen devam eden hukuk mücadelesi yargılama sürecinin kamusallaşmasını sağlarken, duruşma salonlarını aşan bir adalet çılgılığı yükselmeye devam ediyor. Çünkü biliyoruz ki; 10 Ekim 2015 günü için süren adalet mücadelesi, ülkenin bugünü için de adalet, demokrasi ve özgürlük demek...

Beyaz tülbentlerin yası: Kürt'ün bir mezarı bile yok

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

Elif Ekin Saltık

Ömrü hayatımda unutmadığım ve sanırım hiçbirimizin unutamayacağı o vahim olaylardan biri olarak kalacak Aysel Tuğluk'un annesi Hatun Tuğluk'un cenaze törenine yapılan saldırı. Eski HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Aysel Tuğluk, annesi yaşamını yitirdiğinde cezaevindeydi. Bir evladın, annesine karşı son görevini yerine getirme hakkı bile bin bir zorlukla, cezaevinden özel izinlerle ve Ankara İncek Mezarlığına ancak akşam saatlerinde, karanlıkta getirilmesiyle lütfedilmişti.

Cemevindeki Alevi dedesi, "Karanlıkta gömmeyelim, inancımıza uygun değil" dese de aile belki de o topraklarda yaşanacakları önceden hissetmişçesine "Defnedelim, bekletmeyelim" demişti. Ancak o defin işlemi, bir kişinin provokasyonu ile başlayıp hızla organize bir ırkçı saldırıya dönüştü. Onlarca kişinin toplanıp "Çıkin oradan. Ermeni gömdürmeyiz, Alevi gömdürmeyiz. Terörist gömdürmeyiz" nidaları eşliğinde bir cenazeyi, bir anneyi topraktan çıkartmaya cüret ettiği o karanlık gece, sadece bir ailenin değil; bir halkın hafızasına kazındı. Hatun Tuğluk'un cenazesi o topraktan çıkarıldı ve Dersim'e, kendi yurduna defnedilmek zorunda kalındı.

Tüm bu yaşananlardan sonra Aysel Tuğluk'un rahatsızlığı hızla ilerledi. Zihni, bu devasa kötülükle baş edebilmek için belki de kendini usulca kapattı. Gözünün önünde annesinin bedeninin topraktan çıkarılması

gibi ağır, taşınması imkansız bir travmayı unutmanın, o acıyla hayatta kalabilmenin belki de tek yolu duydum hafızayı silmek. O gece bize, bu coğrafyanın en çıplak, en acımasız gerçeklerinden birini bir kez daha haykırmıştı: Kürt'ün bir mezarı bile yoktu.

Mezarsızlığın ve yasın coğrafyası

Bugün Kürt halkı yas hakkını bile direnerek ve bedel ödeyerek elde etmeye çalışırken, anaların beyaz tülbentlerinden süzülen barış çağrısı, bu ülkenin aydınlık geleceği için tutunabileceğimiz yegane umuttur.

rucuda saklamak zorunda kaldı. Roboski'de aileler, evlatlarının bombalarla parçalanmış bedenlerini karların arasından kendi elleriyle, katır sırtlarında topladılar.

Ankara Garı'nda, barış halayına durmuş bedenlerin, cenazelerin üzerine gaz bombaları atıldı. Hacı Lokman Birlik'in cansız

Sadece Hatun anne değildi toprağa, yasa ve hürmete hasret bırakılan. Bu devlet, bir anneye yıllarca aradığı evladının naaşını, kemiklerini bir kargo kutusu içinde teslim etti. Bir başka anne, kızı Cemile'nin cenazesi sokağa çıkma yasaklarında sıcaktan çürümesin diye, o bedeni günlerce derin dondu-

bedeni bir panzerin arkasına bağlanıp sokaklarda küfürler eşliğinde sürüklendi. Ekin Van'ın işkence ile katledilmiş, çırpçılak soyulmuş bedeninin görüntüleri sosyal medyada eril bir zafermiş gibi teşhir edildi. Sadece diriye değil, ölüye de tahammül yoktu; Bingöl, Diyarbakır, Van ve Hakkari'deki mezarlıklar başta olmak üzere birçok mezarlık tahrip edildi, mezar taşları yerlerinden sökülüp kırıldı, kemikler mezarlardan çıkartılıp kimsesizler mezarlıklarındaki kaldırımların altına gömüldü. Bu gözler daha neler görmedi, bu kulaklar anaların daha hangi feryatlarına sağır bırakılmadı ki...

Bir direniş biçimi olarak ortak yas

Kürt siyasal hareketinin "Barış ve Demokratik Toplum Süreci" olarak adlandırdığı dönemle birlikte, çatışmalarda yaşamını yitirenlerin kimlikleri tek tek ailelerine bildirildiğinde, yasin şekli de değişti. Diyarbakır'da başlatılan üç günlük taziye çadırları ve anma törenleri, kısa sürede pek çok kente yayılarak devasa bir toplumsal yas ve dayanışma alanına dönüştü.

Analara, kardeşlere, eşlere, kadınlar acılarını kendi evlerinin kuytularında değil, bir arada yaşadıkları, gözyaşlarını birbirlerinin omzuna

dökerek iyileşmeye çalıştılar. Devlet aklı, bu ortak yasa yer yer müdahale etmeye çalışsa, o kitleselliğin gücünden ve birleştiriciliğinden korksa da anaların beyaz tülbentleriyle evlatlarının fotoğraflarını taşıdığı o kalabalık görüntülere engel olamadı. Yas tutmak, Kürt kadınları için artık bir mücadele biçimiymiş. Çocuklarının bir mezar taşı olmasa da, kemiklerini dahi göremeseler de acının ortaklaştığı o çadırlarda birbirlerinden güç alıyorlardı. Yas, direnişe can suyu oluyordu.

Hakikat, yüzleşme ve barışın toplumsallaşması...

Çok acı çekti Kürt halkı. Dağa giden çocukları nedeniyle ailelerin evleri basıldı, işkencelerden geçirildiler, faili meçhul cinayetlerin karanlığında yitip gittiler. Geride ise hep gözü yaşlı analar kaldı. Çocuklarını ölü ya da diri bekleyen, hiç değilse bir kemik parçasına, başında dua okuyabileceği, çiçeğini sulayabileceği bir toprağa razı edilen analar... Ve bunca zulme rağmen, o anaların dillerinden dökülen tek bir sözcük vardı inatla: Barış.

Bugün geldiğimiz noktada Kürt anaların çocuklarının mezar yerini bilmek istemesi, evlatları için bir mezar talep etmesi ve yasını özgürce tutabilmesi, barışın bu topraklarda yeşerebilmesi için hayati bir adımdır. Ancak sadece bu adım yetmez. Gerçek ve kalıcı bir barış, ancak hakikatlerin ortaya çıkarılması ve yaşanan bu ağır ihlallerle yüzleşilmesiyle mümkündür. Barışın toplumsallaşması, bir halkın acısının diğer halk tarafından hissedilmesiyle başlar. Bugün Kürt halkı yas hakkını bile direnerek ve bedel ödeyerek elde etmeye çalışırken, anaların beyaz tülbentlerinden süzülen barış çağrısı, bu ülkenin aydınlık geleceği için tutunabileceğimiz yegane umuttur. O umudu yaşatmak, cenazesi buzdolabında bekletilen çocuklara, kemiği kargoyla gönderilen evlatlara ve hafızasını yitirmeyi seçmek zorunda bırakılan Aysel Tuğluklara borcumuzdur.

Güvenilir gıdaya ulaşmak neden zor?

Ayşe Yılmaz
Gıda Mühendisi

Markete girip bir kilo domates aldığımızda aklımızdan geçen genellikle fiyat oluyor. Domatesin içinde ne olduğunu pek sormuyoruz, sorsak da öğrenmenin bir yolu yok. Oysa bu soru, Türkiye tarımının son 70 yılının hikayesini içinde taşıyor.

Türkiye'nin kimyasal ilaçla tanışması aslında tarladan değil, sıtmayla mücadeleden başladı. 1940'ların sonunda sivrisineğe karşı uçaklardan DDT atıldı, sonuç başarılı sayılınca yöntem hızla yaygınlaştı. Oysa DDT baştan beri bir tarım ilacıydı. Böcek öldürücü etkisini keşfeden kimyager, bir tarım ilacı şirketinde çalışıyordu ve madde ilk olarak patates tarlalarındaki zararlılara karşı satışa sunulmuştu. Savaş yıllarında askerleri bittin, halkı sıtmadan korumak için kullanılınca ünlendi. Savaş bitince de geri döndüğü yer yine tarla oldu. Türkiye'de de sivrisineğe karşı ilaç atan uçaklar, pilotlar ve ekipler kısa sürede tarlaya yöneltildi. 1950'de Çukurova'da pamuk tarlaları uçakla ilaçlanmaya, buğday tarlalarında yabancı otlara karşı ilaç kullanılmaya başlandı. Marshall yardımlarıyla devlet üreticiyi traktöre ve makineye özendirirken, makinenin yanında ilaç da köye girdi. Halka söylenen, ilaçla verimin artacağı ve köylünün kazanacağıydı. Ama asıl kazanan kimya sanayisiydi.

'Ürün garanti olsun' diye bol bol atılan ilaçlar...

İlk yıllarda ilaçlamayı büyük ölçüde devletin zirai mücadele teşkilatı yapıyordu. 1980'den sonra devlet sahadan çekildi, yerini ilaç şirketleri ve zirai ilaç bayileri aldı. Bugün çiftçiye hangi ilacı ne kadar atacağını çoğu zaman o ilacı satan kişi söylüyor. Üretici girdiyi borçla alıyor, ürünü kaybetme korkusuyla «garanti olsun» diye fazlasını atıyor. Sonuç ortada: Resmi verilere göre son 30 yılda ülkede kullanılan pestisit miktarı neredeyse ikiye katlandı. En çok ilacın atıldığı yerler de Adana, Antalya, Manisa gibi yoğun sera ve meyve üretiminin yapıldığı iller.

Türkiye, pestisit nedeniyle geri çevrilen ülkeler arasında

Yasaklamak da tek başına bir şey değiştirmiyor. Türkiye'de yıllar önce yasaklanmış ilaçların kalıntıları,

bugün hâlâ Avrupa'ya ihraç edilen ürünlerde çıkıyor ve Türkiye, pestisit nedeniyle geri çevrilen ürünlerde her yıl listelerin ilk sıralarında yer alıyor. Demek ki yasaklı ilaçlar hâlâ bir şekilde satılıyor ve tarlaya ulaşıyor. Her seferinde hepimizin aklına şu soru geliyor: Avrupa'nın sınırdan geri çevirdiği domates, biber, limon nereye gidiyor?

Marketlerin 'kontrol ediyoruz' sözünün içi boş

Bugün sebze meyve satışında belirleyici güç büyük market zincirleri. Pazarın yarısından fazlası birkaç büyük zincirin elinde. Pazarın bu kadarını kontrol eden şirketler, raftaki ürünün sorumluluğundan da kaçamıyor. Geçtiğimiz ay Greenpeace'in İstanbul'da A101, BİM, CarrefourSA, Migros ve ŞOK şubelerinden aldığı 20 domates bağımsız bir laboratuvarında incelendi. Üç domateste mevzuata aykırı kalıntı çıktı. A101'in Ataşehir şubesinden alınan domateste 2010'dan beri yasak olan bir madde, BİM'in Sultanbeyli ve CarrefourSA'nın Kadıköy şubelerinden alınan domateslerde ise domateste kullanıma izin verilmeyen ilaçların kalıntısı bulundu. Üstelik bu iki domates, reyondaki kayıtlara göre "iyi tarım" logoluydu. Greenpeace'in marketlerin hem analiz sonuçlarını hem de pestisit politikalarını puanladığı karnede A101, BİM ve CarrefourSA 100 üzerinden sıfır aldı, ŞOK 30, Migros ise 20 puanda kaldı.¹ Örneklem küçük ve sonuçlar bütün şubelere genellenemez, ama tablo marketlerin "biz kontrol ediyoruz" sözünün ne kadar içi boş olduğunu gösteriyor.

Aslında market zincirlerinin bir kısmı yıllardır pestisit analizi yapıyor, yani bu yeni bir şey değil. Yeni olan, sonuçların kamuoyuyla paylaşılması. Bugüne kadar bu analizlerin sonuçları tüketiciye açıklanmıyordu. Sonuçları paylaşma yönünde ilk adımların atılmaya başlanması, tüketicinin raftaki meyve ve sebzelerin sağlıklı ve güvenilir olduğuna dair şüphelerinin arttığını gösteriyor.

Güvenilir gıdaya ulaşmak, marketlerin insafına bırakılamaz

Oysa pestisit analizinin yapılması, sonuçların açıkça paylaşılması ve güvenilir gıdaya ulaşmak, marketlerin insafına bırakılacak bir iş değil. Bunu herkes için eşit biçimde sağlayabilecek

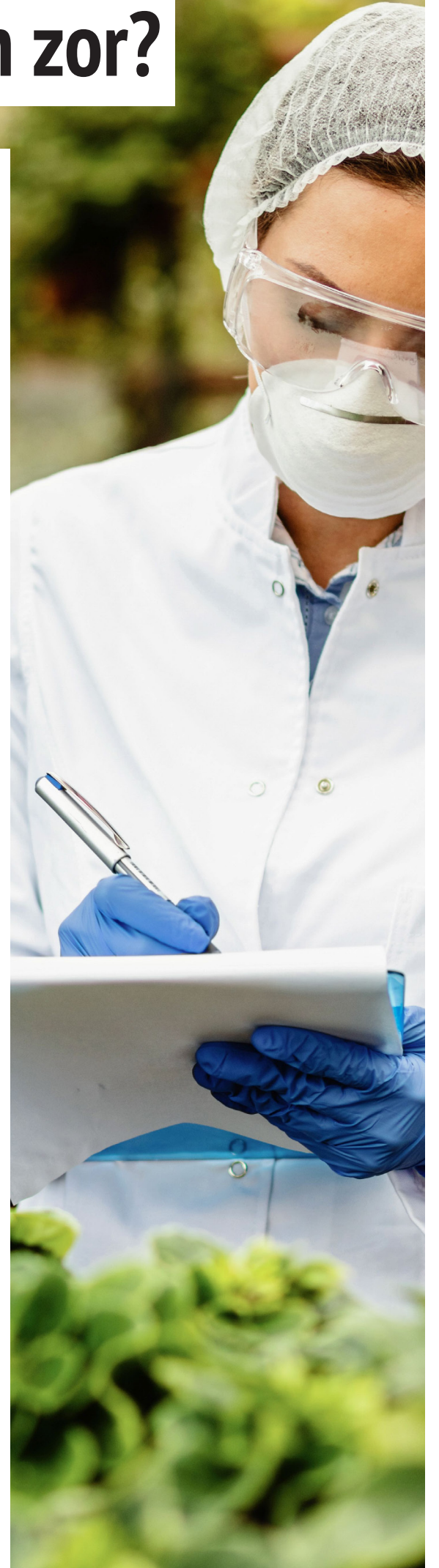
olan devlet. Bugün hangi ilacın kime, ne kadar satıldığını, yıllar önce yasaklanan maddelerin nasıl hâlâ tarlaya ulaşabildiğini, Avrupa'dan geri dönen ürünlerin sonunda kimin sofrasına gittiğini bilmiyoruz. Bunları sormak ve cevabını kamuoyuyla paylaşmak da devletin işi.

Tarımdaki ilaç yükünü azaltmanın yolları da aslında biliniyor. İlacı yalnızca gerçekten gerektiğinde kullanan entegre mücadele, zararlıya karşı doğal düşmanlarını ya da feromon tuzaklarını kullanan biyolojik ve biyoteknik yöntemler, ilacın kaydının tutulduğu ve denetlendiği iyi tarım, sentetik ilaç kullanılmayan organik tarım bunlardan bazıları. Devlet bu uygulamalara destek veriyor ama bu destekler yeterli değil. Bu yola giren çiftçi verim kaybının, belgelendirme masraflarının, pazar bulma derdinin altında yalnız kalıyor. Üstelik çiftçiye hangi ilacı atacağını hâlâ ilacı satan bayi söylüyor. Devletin bu konudaki teşvik ve desteklerinin artması, yaygınlaşması ve üreticinin bu geçişte yalnız bırakılmaması gerekiyor.

Meselenin görünmeyen yüzü: Mevsimlik tarım işçileri

Bir de meselenin en görünmeyen tarafı var: tarladaki işçiler. Bu zehrin bedelini ilk önce onlar ödüyor, sonra da o ürünü sofrasına koyan bizler. Tüketici olarak biz kalıntıyla karşılaşıyoruz, onlar ise ilacın kendisiyle. Mevsimlik tarım işçileri çoğu zaman eldivensiz, maskesiz, sırtında pompayla ilaç atıyor, ilaçlanmış tarlaya beklemesi gereken süre dolmadan girip hasada başlıyor. Tarla kenarına kurulan çadırlarda boş ilaç bidonları su kabı olarak kullanılıyor. Bu işçilerin büyük kısmı kadın; kimi hamile, kimi yanında çocuğuyla tarlada. Baş ağrısı, bulantı, ciltte yanma çoğu zaman "yorgunluktandır" diye geçiştiriliyor, uzun yıllar maruz kalmanın bedeli ise hiçbir kayda geçmiyor. Bu işçilerin sağlığını düzenli olarak kim takip ediyor, koruyucu ekipmanı kim sağlıyor, ilaçlama sonrası bekleme süresine uyulup uyulmadığını kim denetliyor? Bu sorular cevapsız kaldıkça, marketlerin yayımladığı raporlar da raftaki domatesin hikayesinin yalnızca küçük bir parçasını anlatacak.

¹ Greenpeace Türkiye, "Greenpeace'ten marketlere pestisit karnesi: İçinde Ne Var?", 1 Eylül 2026. [greenpeace.org/turkey](https://www.greenpeace.org/turkey)

Eğitimde sorunlar büyürken çözüm turnikeye sıkıştı

Fotoğraf: Pexels

Neslihan Karyemez
İstanbul-Küçükçekmece

Yeni eğitim-öğretim yılı veli ve çocukların sırtlarına yeni yükler yüklenerek başladı. Son 25 yılda eğitimin niteliği her geçen yıl düşürülerek bugüne gelindi. Çocukların, velilerin, öğretmenlerin ve okul çalışanlarının parça parça hakları tırpanlandı. Yıllar geçtikçe eğitimin her kademesinde haklar parça parça koparıncaya, eğitimin sorunları dağ gibi büyüdü, büyümeye devam ediyor.

2025-2026 yılı eğitim öğretim yılında Maraş ve Urfa'da geçtiğimiz nisan ayında okullara yönelik saldırılarda on kişinin hayatını kaybetmesi, 32 kişinin yaralanmasının ardından okullarda güvenlik tartışmaları yeniden gündeme geldi. Yaşadığımız bu saldırılar toplumda ciddi kaygılar doğururken bir taraftan da alınacak güvenlik önlemlerini tartışmaya açtı. Ancak güvenlik tartışması okul girişlerine X-Ray cihazları konulması, güvenlik personelinin artırılması ve turnike sistemlerinin kurulmasıyla sınırlı kaldı. Asıl olarak bu saldırıların yaşanmasının nedenleri nelerdi? Bu saldırılara karışan çocukları bu noktaya getiren sorunun kaynağı neydi ve bunlar nasıl ortadan kaldırılabiliyor kısmına dair hiçbir tartışma ve adım yoktu.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün okullarda turnike sistemi kurulumu yapan "Okulyo Okul Turnike Sistemi" girişimiyle yaptığı protokol uygulamasını, okulların güvenliğini sağlayacakmış gibi göstererek toplumun kaygısının azalabileceğini düşündüler. Ama okullar açılalı bir hafta olmasına rağmen Manisa'da yine bir okulda saldırı gerçekleşti. Her yönü ile düşünülüp yapılan bir turnike sistemi güvenlik sağlar mı bilinmez ama bu sistemin iyi bir rant kapısı olduğu bir gerçek.

Turnikeler ailelere yük oldu

İstanbul Küçükçekmece'de Mehmet Akif Ersoy İlkokulunda kurulan, daha protokol

imzalanmadan yaz aylarında yapılan turnike sistemi veliler için sırtlarına bindirilen yeni bir yük haline geldi.

Yapılan turnike ve öğrencilere verilecek bileklikler için velilerden sınıflara göre 500 ila 2 bin lira arasında ücret talep edildi. Turnikenin yanı sıra kayıt, sınıf, yemek, servis, kulüp paraları, okulda düzenlenen etkinlikler ve kermesler için de para toplanıyor.

Veli gruplarındaki, müdürün parasını veren öğrencilere bilekliklerin dağıtılması yönündeki mesajı, bazı sınıflarda öğretmenin bütün çocuklara bileklikleri dağıtarak bu ücreti vermeye mecbur bıraktırmaması, "Bileklik ücretleri şu tarihte getirilecek" denerek dolaylı baskı kurulması...

Veliler, turnike ücretinin doğrudan "zorunlu" denilerek alınmadığını ancak çeşitli yollarla ödemeye mecbur bırakıldıklarını söylüyor.

'Çocuğum okula girebilsin diye borç aldım'

Sınıf annesinin WhatsApp grubunda bileklik ücretini ödeyen öğrencilerin

bilekliklerinin dağıtılacağını duyurmasının ardından velilerin ödeme dekontlarını paylaşmaya başlamasıyla birlikte bir veli, "Çocuğum okula alınmazsa diye borç aldım" diyor. Ayın ortası geçtiği için ödemeyi bir hafta ertelemek istese de çocuğunun okula bilekliği olmadığı için alınmayacağından endişe etmesi üzerine komşudan borç aldığını söylüyor. "Bütçemiz belli, 'bir hafta sonra vereyim' dedim, Çocuğum beni okula almazlarsa diye panikledi" diye ekliyor.

Konuştüğümüz kadın "Biz parayı nasıl kazanıyoruz kimse sormuyor. Sürekli para istiyorlar. Çocukları özendiriyorlar, mecbur bırakıyorlar" diyor.

Velilerin büyük çoğunluğunun parayı verdiğini belirten kadın, ödeme yapmayan çocukların ise henüz bilekliklerini alamadıklarını ve bu durumun çocuklar arasında bir ayırım yarattığını belirtiyor: "Çocuklarımızın psikolojisini bozdular. 'Herkes aldı, ben neden alamadım?' diye soruyor çocuklar."

'Beni de okul dışına atarlarsa ne yapacağım?'

Çocuğunun okuldan döndüğünde bileklik için para ödeyip ödemeyeceğini sorduğunu belirten kadın; çocuğunun, arkadaşlarının bileklik ücretini ödemeyen öğrencilerin okula alınmayacağını söylediğini söylüyor. Çocuğunun, "Biz vermezsek beni okuldan atarlarsa ne yapacağım, sana nasıl haber vereceğim?" diye kaygılandığını aktaran kadın, "Anneciğim öyle bir şey yapamazlar dediğimde, 'Ama arkadaşımı okul müdürü bağırıp zorla okuldan çıkartmıştı. Beni de okul dışına atarlarsa ne yapacağım?' diye soruyor" diyor.

Sınıf WhatsApp gruplarında öğretmenin, başka mahallelerden ikametini taşıyarak okula kayıt yaptıran velilere turnike ücretinin ödenmesi gerektiği yönünde mesajlar gönderdiğini söyleyen başka bir kadın, "Çocuğumu bu yıl okula kaydettirdim" diyerek, kayıt için 60 bin lira istendiğini söylüyor. Turnike ve bileklik için de ayrıca 2 bin lira verdiğini belirtiyor.

Bu okulda çocuğu okuyan velilerin söyledikleri; eğitim hakkının nasıl ayaklar altına alındığını gösteriyor. Çocukların güvenliğinden çok okula kazandırılacak para ve prestije odaklanılmış durumda. Özellikle okul kayıt dönemlerinde velilere, "Burası kolej niteliğinde bir okul" denilerek bağış adı altında kayıt paraları isteniyor.

Bu sistemde, okul kapısından girerken çocukların yaşadığı endişe şu: "Bugün okul kapısından girebilecek miyim?" Bir çocuk için bu ne kadar daha sürdürülebilir bilinmez ama daha ilkokul sıralarındayken yaşadığı, eğitim hayatı boyunca katlanarak artan bu kaygıların ve geleceksizliğin yarattığı bu nesillerden olumlu şeylerin doğacağını söylemek güç. Aynı zamanda çocukların psikolojisini ve eşitlik ilkesini görmezden gelen, okula toplanacak parayı dert eden bu sistemde, maalesef okullarda şiddet doğurmaya devam edecektir.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Fotoğraf: DHA

Kayseri’de bir velinin gözünden eğitim hayatı:

Masraflar, servis ve güvenlik kaygısı

Kayseri'den bir veli

Kayseri’de iki çocuk annesi bir veliyim. Çocuklarımdan biri ilkokula geçen sene başladı, birini de bu sene anaokuluna verdim. Tüm yazı çocuklarla birlikte geçirdikten sonra 14 Eylül’de ziller çaldı; veliler çocuklarla birlikte eğitim, borçlanma maratonunda sıkı bir mücadeleye başladı. Her yıl artan okul istekleri, zamlanan servisler ve sorgulamaya kapalı maarif sistemler...

Okullarda neler görüyoruz? Ders kitapları eksik, sürekli ek kitap arayışı ve buna çıkan masraf ile para istemleri, temizlik personelleri yetersiz sayıda, çocuklarımız okullarda hijyenden yoksun lavaboları kullanmak zorunda. Hatta çok zorda kalana kadar tuvalete gitmiyorlar. Sınıflar maksimum kapasiteye kadar dolmuş vaziyette ve bazı okullarda öğretmenin sesini bastırarak kadar dolulukta.

Kırtasiye masraflarına gelince, her yıl daha fazla madde içerikleriyle karşılaştığımız uzun listeler veriliyor ve acilen tamamlanıp getirilmesi isteniyor. Ben iki çocuk için 9 bin lira harcadım bu yılın başında. Öğretmene teslimlerde rulolarca peçete, litrelerce deterjan taşıyan veliler olduk.

Servis ücretleri geçen yıla göre

yüzde 150 arttı. Bu yıl ikinci çocuğumun da okula başlamasıyla birlikte altından kalkamayacağım fiyatlar önüme seriliyor. Bu zamana kadar kira yüksek gelirdi, yüksek enflasyonlarla eriyen maaşımızda kiralara kadar eğitim masrafı sunuluyor önümüze. Servislerde abla sürecine girilmiş, ek ücret çocuk başı değerlendiriliyor. Okul çıkışı, ücretli aldıkları ek dersten sonra servisler tekrar okula girdiği için benzin ücreti de ister oldular. Bir de tabi forma parası var, onu da söylemeden geçmek istemem. 2 bin 500 lira verdik. Üzerine de anaokuluna kayıt parası. İlk dönem 6 bin ikinci dönem de bu kadar olur tahminen. Devlet okuluna verdik ama masraf yok diye düşünülmesin. Çocuklar okula adım attı diye sevinelim mi üzülelim mi belli değil.

Bu kadar uğraşın arkasından okullardan gelen şiddet haberleriyle sarsılıyoruz. Biz çocuklarımızın geleceği için bu kadar yük altında yaşam mücadelesi verirken ne bir güvenlik önlemi var ne de güven verebilecek bir girişim. Öğrenciler için umut yerine endişe, öğretmenler için yorgunluk, aileler için gelecek korkusu büyüyor.

Günde iki kez yemekleri için beslenme çantaları hazırlıyoruz. En azından öğünlerinin biri ücretsiz olsun istiyoruz. Eğitimde adalet için somut adımlar istiyoruz.

Bir çocuğun beslenme çantasına sığmayan eşitsizlik

Yıldız Bağcı

Urfa

Çocukların sınıflarına, arkadaşlarına, öğretmenlerine ve kitaplarına kavuştuğu yeni bir eğitim yılı başladı. Kimi çocuklar için bu başlangıç, özenle hazırlanmış bir beslenme çantasının telaşıyla geçerken kimi çocuklar okula evdeki imkanların elverdiği kadar doldurulmuş bir çantayla geliyor. Hatta bazı çocuklar okula yeterince beslenmeden gidebiliyor.

Bir çocuğun derste açlığını düşünmek zorunda kalması, eğitimde eşitlikten söz etmeyi güçleştiriyor. Çünkü öğrenmek için yalnızca okulda olmak yetmez. Çocuğun kendisini güvende, sağlıklı ve değerli hissetmesi; temel ihtiyaçlarının karşılandığını bilmesi de gerekir.

Okulda güven duygusundan söz ettiğimizde yalnızca ekonomik koşulları düşünmemeliyiz. Çocukların okula giderken şiddet korkusu taşımadığı, okulun kapısından içeri girdiğinde kendisini güvende hissettiği bir eğitim ortamına ihtiyacımız var. Yaşanan okul saldırıları, çocukların en temel haklarından birini bir kez daha hatırlatıyor: Okul, çocukların korkacağı değil, kendilerini güvende hissedeceği bir yer olmalı.

Çocuğun güvenliği yalnızca fiziksel tehlikelerden korunması anlamına da gelmez. Açlığın, yoksulluğun, dışlanmanın ve eşitsizliğin yarattığı güvensizliklerden de korunması gerekir. Ekonomik yoksunluk bazen yalnızca boş bir beslenme çantası anlamına gelmez. Çocuğun arkadaşlığında bulunduğu ve kendisinin sahip olamadığı

en basit şeylere bile sürekli özlem duyması, kendisini eksik ve dışlanmış hissetmesine neden olabilir. Bu tür sosyal ve ekonomik yoksunlukların, çocukların karşı karşıya kaldığı bazı riskleri artırabildiğini de göz ardı etmemeliyiz.

Bu nedenle okullarda bütün öğrencilere her gün bir ücretsiz, sağlıklı ve yeterli öğün yemek verilmesini istiyoruz. Bu bir lüks değil, çocukların eğitim hakkının ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi gereken temel bir ihtiyaç.

Bir çocuk arkadaşının beslenme çantasına bakarken kendi açlığını saklamak zorunda kalmamalı. Bir çocuk okul kapısından girerken şiddet korkusu taşımamalı. Bir çocuk ailesinin ekonomik koşulları yüzünden kendisini diğerlerinden daha değersiz hissetmemeli.

Okullar yalnızca ders anlatılan yerler değildir. Çocukların günlerinin büyük bölümünü geçirdiği, arkadaşlık kurduğu, öğrendiği ve büyüdüğü yaşam alanlarıdır. Bu nedenle okulları gerçekten güvenli hale getirmek istiyorsak, güvenliği yalnızca kapılarda ve duvarlarda aramamalıyız. Çocuğun karnının tok olduğu, şiddetten uzak olduğu, kendisini eşit ve değerli hissettiği bir okul ortamı yaratmalıyız.

Yeni eğitim yılının başında dileğimiz çok basit: Hiçbir çocuk aç kalmasın. Hiçbir çocuk okulda korkmasın. Hiçbir çocuk yoksulluğu nedeniyle kendisini eksik hissetmesin. Her çocuk sağlıklı bir öğüne, güvenli bir okula ve eşit bir eğitim hakkına ulaşabilsin. Çünkü çocukların geleceğini konuşuyorsak, bugün onların hem sofrasındaki yeri hem de okuldaki güvenliğini hakkında konuşmak zorundayız. Şimdi çocuklar için yalnızca eşit bir eğitim değil, eşit ve güvenli bir yaşam alanı kurmanın zamanı.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Adım adım geleceksizliğe götüren bir sistem

Aysun Güngör

Malatya Eğitim Sen Şubesi
Kadın Sekreteri

Her eğitim öğretim yılında olduğu gibi 2026-2027 eğitim öğretim yılı da öğretmenlere dayatılan yeni kurallar, eğitim sisteminden kaynaklı sorunlar, öğrencilerin sorunları, okulların fiziki ve güvenlik sorunları ile başladı. Bu yılın tartışmalarla başlamasına neden olan en önemli konulardan biri öğretmenlerin kılık kıyafetlerinin nasıl olması gerektiği, ne tür kıyafetlerle okula gidemeyecekleri ve önlük giyme zorunluluğu oldu. Tüm bu tartışmalar eğitimin gerçek sorunlarını halı altına süpürmenin en iyi yolu oldu. Eğitimin gerçek sorunlarının farkında olan öğretmenler ve eğitim sendikaları her yıl olduğu gibi bu dayatmayı ve öğretmenlere yüklenen angarya işleri kabul etmeme kararını aldı. Aslında birçok öğretmen önlük giymeye sıcak bakmıyor ve zaten öğretmen olarak okulda ne giyeceğini biliyor. Bu kurallar sadece hedef şaşırtmak adına ortaya atılıyor ve gerçek sorunlar unutturularak bir eğitim öğretim yılı daha paldır küldür geride bırakılmaya çalışılıyor.

Ne midir eğitimin, okulların gerçek sorunları?

■ İçi boşaltılmış, bilimsellikten yoksun bir müfredat.

■ Her yıl öğrencilere dayatılan adaletsiz seçme sınavları. Kıran kırana bir yarışla daha 13 yaşındaki çocukları hayattan koparacak derecede acımasız bir yarış.

■ Milli Eğitim Bakanlığının verdiği kitaplar dışında kaynak alınmasını, öğretmenlerin

öğrencilere kaynak önermesini yasaklayan ama bu acımasız yarışta hali vakti yerinde olanın, sırtı kuvvetli olanın çocuğuna her türlü imkanın sunulduğu bir sistem.

■ Okullarda deneme sınavlarının yapılması yasaklanırken, zenginlerin çocuğunu özel okullara, kurslara gönderdiği, özel ders aldırıldığı bir sistem. Ve tüm bu eşitsizlik yarışının sonunda aynı sınava girip, aynı soruları çözmek zorunda olan öğrenciler. Sınavı kazanamayan ama ekonomik durumu iyi olanın özel okula giderek durumu kotardığı ama bu imkanlara sahip olmayan çocukların hayatı ile bedel ödediği bir sistem. Yaşanan bütün bu sıkıntılar yalnızca çocuğu değil, çocuğuna iyi bir gelecek sağlamaya çalışan aileleri de perişan ediyor.

■ Yine okulların fiziki ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmadığı için okulun eksiklerini gidermek için gerekli olan paralar velilerden bağış adı altında toplanıyor. Anne, babalar çocuğu iyi bir ortamda eğitim görsün diye bu paraları ödemek zorunda kalıyor.

■ Her yıl olduğu gibi okullar temizlik personeli sıkıntısı ile eğitim öğretime başladı. İŞKUR üzerinden alınan temizlik personelleri çok düşük ücretlerle okullarda çalıştırılıyor. Oysa okulların kadrolu temizlik personeline ihtiyacı var. Bu işte çalışacak insanların da güvenceli bir işe ihtiyacı var.

■ En önemli sorunlardan bir tanesi de öğrencilerin beslenmesi. Yıllardır mücadelesini verdiğimiz bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek ve içilebilir su isteğimizi her gün yeniden dile getirmeye devam edeceğiz. Çocuğuna her gün nasıl beslenme çantası hazırlayacağını düşünen milyonlarca aile var. Bu hem

bir ekonomik sorun hem de zaman sorunu. Aileler beslenme çantalarını dolduracak ekonomik güce sahip değiller ve çocuklar okulda aç ders dinlemek zorunda kalıyor. Ya beslenme çantalarına her gün hamur ağırlıklı, dengeli beslenmelerine engel olacak yiyecekler koymak zorunda kalıyorlar ya da okul kantinlerindeki sağlıksız yiyecekleri yemek zorunda kalıyorlar. Öğrencilerin sağlıklı bir şekilde beslenmesi onların akademik başarılarının, iyi eğitim almalarının ayrılmaz bir parçası.

Doymak ile beslenmek arasındaki devasa fark MEB için yok

Fakat doymak ile beslenmek arasındaki o fark maalesef Milli Eğitim Bakanlığı tarafından algılanmıyor. İsteddiği her yere ödenek bulan MEB, öğrencilere yemek verecek parayı bulmuyor. Aslında sağlıklı beslenmelerini elzem de bulmuyor. Sağlıksız beslenen bir neslin sağlıksız bir gelecek getirmesini pek de umursamıyor. Ve bütün bunlar bize gösteriyor ki iyi bir eğitim almak da iyi bir beslenme imkanına sahip olmak da sınıfsal bir sorun olarak karşımızda duruyor.

Saldırıların çaresi hapishaneye dönüşmüş okullar değil

En hayati eğitim sorunlarından bir tanesi de okulların güvenlik sorunları. Okullarda yaşanan, öğretmenlere ve öğrencilere yönelik saldırılar, öğretmen ve öğrencilerimizin hayatını kaybetmesi ile sonuçlandı. Ne yazık ki MEB bu soruna yönelik poliseye önlemler almaktan başka bir adım atmadı. Ben bu yazıyı yazarken yani 22 Eylül 2026 günü, Manisa'nın Turgutlu ilçesinde bir meslek

lisesinde daha silahlı saldırı sonucu bazıları ağır olmak üzere birçok öğrenci yaralandı. Eğitim öğretim yılının daha ikinci haftasında okullar yine kana bulandı. Öğretmenlere zorla giydirilmek istenen beyaz önlükler bu vahşet tablosunu ortadan kaldırmanın çözümü oldu mu acaba?

Yaşanan okul saldırıları münferit olaylar olarak geçiştirilmeye çalışılsa da kesinlikle münferit olmadığını biliyoruz. Sorun psikolojisi bozuk diye suçlanan gençlik değil, bu çürümüş düzendir. Gençleri geleceksizliğe ve suça iten politikalar, okulları güvensiz alanlara çevirirken gençleri de kendi sıra arkadaşının hedefi haline getiriyor.

Çürümüş bir eğitim sistemi, bizleri koruyamaz! Çünkü her geçen gün daha fazla baskı ve geleceksizlikle karşı karşıya kalıyoruz. Milyonlarca çocuk okula aç gidiyor, yüz binlerce genç geleceksizlik içinde nitelikli barınma, beslenme hakkından mahrum biçimde resmen yaşam mücadelesi veriyor.

Okulları güvenli hale getirme bahanesiyle kapılara dikilen baskı ve kontrol aygıtları, X-ray cihazları, polisler, kameralar güvenliği sağlayamaz. Sağlayamadığını da görüyoruz. Okul saldırılarının çaresi güçlendirilmiş duvarlarda, okullara yığılan polislerde, hapishaneye dönmüş eğitim kurumlarında değildir.

Toplumu, gençleri, okulları şiddetten korumanın yolu onlara güvenli bir gelecek, güvenli bir barınma ortamı, geleceğe dair umutla bakabilecekleri politikalar üretmekten geçer. Toplumdaki gelir dengesizliğini ortadan kaldırmaktan geçer. İnsanlara emeklerinin karşılığını aldığı bir sistem sunmaktan geçer.

Belediye kreşlerine merkezi müdahale:

Çocukların ve ailelerin payına belirsizlik düşüyor

Meriç Özyurt
İstanbul-Kadıköy

Uzun süredir konuşulan belediye kreşleri gündemi; artık kreşlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı çalışacak şekilde düzenlenmesi ile yeni bir boyut kazandı. Kreşlerle başlayan süreç belediyeler için diğer birim ve müdürlükler de yavaş yavaş hissedilir hale geldi.

Bu değişikliklerde aslında kreşler özelinde eğitimde fırsat eşitliğinin ve diğer alanlarda ise devletin standartlarının yaygınlaşması için iyi bir adım olduğu düşünülebilir. Fakat iki soruyu yanıtlamak gerekiyor. Devletin standartları yeterli mi? İkinci olarak da yerelin özel ihtiyaçlarını kapsayabilir mi? Devletin tüzüik ve yönetmelikleri gayet iyi durumda gözükse de bunların tamamının kendi kurumları tarafından uygulanmadığı biliniyor. MEB atamalar yerine, her yıl on binlerce ücretli öğretmen işe alıyor. Okulların deprem yönetmeliğine uygunluğu ve güçlendirilmesi ise Maraş depremiyle kısa bir gündem olsa da okulların tek tek net durumu bilinmiyor. Ya da okul öncesinde beslenme sorunu okulların kendi bulduğu çözümlerle, velilerle toplu ya da tek tek çözümlerle ilerliyor. İkinci sorunun yanıtı

ise kesinlikle hayır. Sadece eğitim alanında değil; belediye hizmetinin ulaşılabilir, bölgenin nüfusuna, sosyokültürel durumuna göre planlama ve hizmet götürmesi amacı ile şekillenmesi ile bakanlıkların hizmet planlaması arasında ciddi bir makas farkı olacaktır.

Çıkan KHK'lar ve yeni uygulamalarla belediyeler uzun süredir şirket gibi yönetiliyor. Artık patron ve belediyenin kârlılığı herkesin malumu bir konu. Öyle ki hakkını almak için greve çıkan işçiler belediye başkanlığı çevrelerince hedef gösteriliyor. Bununla birlikte son seçimlerde pastadan payını, yani İstanbul'da belediyelerin çoğunu kaybeden AKP, hukuk marifeti, şantaj ya da yolsuzlukla bu belediyeleri ele geçirme planını kalıcı hale getiriyor. İktidarın bu "yerel şirketleri" denetlemek ve kârını kontrol etmek için attığı adımların sonuçlarını hep birlikte göreceğiz. Fakat bu sonuçları belediyelerin kreşlerini kullanan kadın ve çocuklar hızlıca yaşayacak gibi görünüyor.

2024 yılında MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürü Fethullah Güner; belediyelerin, personelinin çocukları için kreş açabileceğini, vatandaş için olanları kapatılması gerektiğini savunmuştu. Tabi konuştuğu yer Özel Okullar Derneği etkinliği olduğu

ve konuşmasının içeriğinde çocukların kreş ihtiyacının nasıl karşılanacağına yönelik bir şey söylemediği için tepki çekmişti. Özel okulların kârı her geçen gün artarken belediyelerin açtığı kreşlere yönelik alınan bu kararlar yine aklı bu açıklamayı getiriyor. Okul açılış başvurularını değerlendirecek olan bakanlık, verilen sürede okulların yönetmeliğe uygun şekilde uyumlandırılmasını talep ediyor. Uygunluk tespit edilemeyen okullar kapanacak. Peki bu öğrenciler nereye gidecek? Bunun için yapılan bir plan ya da proje mevcut mu?

Kreş hakkı olarak genel bir şekilde ifade edilse de okul öncesi eğitim kurumları sadece 0-36 ay değil 72 aya kadar hizmet verebilmektedirler. Kreş hakkı ifadesi hem okul öncesi çocuğa eğitim ve bakım hizmeti sağlanmasını hem de çocuğa bakan annenin çalışması vb. için ihtiyacı olan güvenilir hizmeti de anlatır. Son dönemde belediyeler üzerinden yapılan kreş tartışmaları siyasetin taraflarının çatışma alanı gibi görünse kadınların istihdama katılımı ve çocukların nitelikli bakımı gibi konuları doğrudan ilgilendiriyor. Ve bu tartışmalarda halkın asıl ihtiyacı olan politikalar konuşulmuyor.

İBB'nin kreşlerinde henüz halka açıklanan bir kapanma olmasa da açılmayan okullar ve

ücretsiz izne çıkan personeller konuşuluyor. Birçok ilçe belediyesinin de kapasitelerini daraltan ve sadece belediye personeline kreş hizmeti sunan bir noktaya çekileceği iddiası var.

Şu an belirsizlik yaşayan birçok personel ve öğrenci var. İş planını belediye çocuklarının yuva programına göre hazırlamış aileler ve annelerde aynı şekilde. Bakanlık belediyelere başvuru yapmak için altı ay, başvurudan sonra kesin açılış izni için de üç ay süre veriyor. Kesin açılışta eksiklerin tamamlanması için bu sürecin ertelemelere gebe olduğunu tahmin etmek zor değil. Bakanlığın plansız ve alt yapısız şekilde belediye kreşlerine olan bu baskısı, seçim öncesi muhalefetin zayıflamasına yönelik bir adım.

Peki kreşler ve anaokulları dönem ortasında ya da sonunda kapanırsa buradaki öğrenciler nerelere gidecek? İstanbul'un birçok emekçi mahallesinde bulunan kreşler kapandığında; sıbyan mekteplerine, Kuran kurslarına yönelimin artacağını tahmin etmek zor değil. Kreş yerine "komşu anne" gibi bilimsellikten uzak projeleri dillendiren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkilileri ya da "Belediye kreşleri piyasayı kırıyor" anlayışına kulp bulan MEB müsteşarları bu sonuçlar için hazırlık yapmış görünmüyor.

İş yerinden başlayan bir örgütlenme ihtiyacı

Bir kamu emekçisi
İstanbul-Sultangazi

Sendikal mücadelenin benim gördüğüm en büyük engellerinden biri, iş yerindeki parçalanmışlık ve örgütlenme bilincinin zayıflığıdır. Görev yaptığım okulda 50'yi aşkın sendika üyesi bulunmasına rağmen, ortak sorunlar karşısında güçlü bir refleks gösterilemeyebiliyor. Birlik ve dayanışmayı büyütmek yerine günü kurtarma ve öne çıkma endişesi hakim olduğu için kritik durumlarda dahi eylemlere katılım son derece sınırlı kalıyor; bu durum sendikalılar arasında bile ciddi bir umutsuzluk yaratıyor.

Sendikali kadınlar da, sendikal mücadelede çok daha özgün zorluklarla karşı karşıya kalıyor. Bakım yükü, ev içi sorumluluklar ve yoğun iş yükü gibi nedenlerle sendikal çalışmalara katılmak zorlaşıyor; bu durum akşam toplantılarına katılımı da ciddi şekilde engelliyor. Emek hareketinde aktif yer almaya çalışan bir kadın olarak, ben de zaman zaman arkadaşlarımın desteğiyle ve koşullarımı zorlayarak sendikal çalışmalarda var olmaya çalışsam da bu ağır yükler nedeniyle katılamadığım çok fazla zaman oluyor. İş yeri düzeyinde kurulacak kolektif bir irade ortaya koyma konusunda da ciddi zaman ve bir araya gelme problemleri yaşıyoruz. Kadınların fiili yaşam koşullarına uygun, iş yeri merkezli ve hayatın gerçek ritmiyle uyumlu yeni bir sendikal anlayış inşa edilemediği sürece bu tikanıklığı aşmak mümkün görünmüyor.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Eylül bereketiyle gelmedi

Fatime Topçu
İstanbul-Pendik

Eylül ayı eskiden bereket ayıydı. Meyve ve sebze dilediğimiz gibi alıp yiyebiliyor rahat rahat konserve yapıp turşular kuruyorduk. Kış için hazırladıklarımızla buzluğumuzu doldurabiliyorduk. Şimdi ise; eylül denince insanın gözünün önüne geçim sıkıntısı ve okulların açılması ile artan masraflar geliyor. İki çocuk büyütüyorum birisi ortaokula diğeri liseye gidiyor. Okul masrafları zaten belimizi büktü defteri kalemi forması... Her gün çocuklarımızın sağlıklı bir şekilde beslenmesine ne koyabiliriz? Bunu düşünüyoruz. Pazar, manav, market fiyatlarını görünce iyice belimiz bükülüyor.

Artık pazara, markete çıkmaya korkar olduk. Poşet poşet kiloyla aldığımız domatesi, biberi, patlıcanı şimdi adetle sayıp alıyoruz. Eylül ayında dolu dolu yaptığımız konserve artık yapamaz olduk. Geçen yıla göre kavanoz kapağının bile fiyatı yüzde yüz artmış durumda. Eskiden pazarın en taze ürünlerini sabah erken saatte seçerek alırdık. Şimdi ise; biraz daha uygun olur ümidiyle akşam pazarın toplanmasına yakın gider olduk. Geçim sıkıntısının hayat pahalılığının her geçen gün arttığı bu dönemde kış hazırlığı yapmak bile artık bir lüks.

'Kırtasiye masrafından çocukları servise veremedim'

Necle Göçer
İstanbul-Pendik

Hayatın giderek zorlaştığı ekonomik zorluğun yaşamı sağlığı hiçe saydığı zor bir dönemden geçiyoruz. Okullar açıldı. Eylül ayında sadece okul masraflarını nasıl karşılarım derdine düştü veliler. Yakın çevremde oturan Nursel, işin içinden çıkamadığını kırtasiye masrafının 3 çocuğu için 13 bin 500 lira tuttuğunu bu sebeple 2 çocuğunu bu sene servise veremediğini anlatıyor. Bir çocuğu ortaokul diğeri ilkokula gidiyor. Kaygılı gözlerle "Daha ek kitap istenecek onları nasıl alacağım?" diyor

Birkaç veli ile okul çıkışı ayak üstü çocukları beklerken konuşuyoruz. Bir veli arkadaş kırtasiye masrafına 6-7 bin lira ödediğini henüz ek kitap alamadıklarını söylüyor. "Tatili kısa tutmak zorunda kaldık, aklım hep okul masraflarındaydı. Yaz tatilini bu sebeple kısıtlı geçirip okul masrafına katkı sağlamaya çalıştıklarını anlatırken üzgün bir şekilde "İstedikimiz gibi gezemedik. Çocuklarımızı sadece bir gün denize götürebildim" diyor üzgün bir şekilde.

Dört çocuğu olan bir başka kadın arkadaşımız sağlığını hiçe sayarak işe başladığını söylüyor. "Tedavi olmak zorundaydım fakat işe başladım. Dört çocuğumun kırtasiye masrafı için 16 bin lira ödedim. Eşim asgari ücretle çalışıyor. Kira ve faturalara gidiyor aldığı maaş. Eğer çalışmasaydım gıda ve okul masraflarını nasıl karşılayacaktık" diyor üzgün ve sitemli bir şekilde.

Çocuklarının eğitimden mahrum kalmaması için sağlığını hiçe sayıp ekonomik zorlukların üstesinden gelmeye çalışıyor. Aileler sağlıklı değil ki "güvende" olsunlar diye geldi o an aklıma. Bir şeylere kılıf uyduruyorlar da yoksulluğa karşı ne yapılıyor? Alım gücünün düştüğü bu dönemde ailelerin kaygıları giderek artıyor. Yoksulluğun derinleşmesi insanca yaşamı tehdit ediyor. Yönetenlerin umursamazlığı geleceğe dair kaygılarımızı artırıyor.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Didim halk pazarından: 'Çocuklarımızı okula güvenle gönderemiyoruz'

Didim Ekmek ve Gül Grubu

Didim'deki halk pazarı yeri, o gün sadece yerel üretimin ve topraktan süzülen emeğin değil; toplumun en derin kaygılarının, öfkesinin ve geleceğe dair isyanının buluştuğu bir kürsüye dönüştü. Bizler okullarda ücretsiz, temiz ve sağlıklı bir öğün yemek hakkını ve hijyenik koşulları savunan bildirileri uzatırken, pazardaki atmosfer bir gün önce yaşanan Manisa'daki okul saldırısının gölgesindeydi. Pazar yerindeki gözlemlerimizde en sarsıcı olan ise tezgâhının başındaki satıcıların ve velilerin kaygı ve öfkeleriydi.

Çocukları ve torunları için sabahın ilk ışıklarıyla tarlasından topladığı ürünü doğrudan tüketiciyle buluşturan kadınlar, sattıkları her zeytinin, her bağ otunun parasını kendi ihtiyaçları için değil; çocuklarının, torunlarının cebine koyabilmek için topladıklarını anlatıyorlardı. Ne var ki devlet çocuklarımıza ne besleyici bir öğün yemeği ne temiz bir ortamı ne de can güvenliğini garanti edebiliyordu. Kadınların isyanı tam da buradaydı: "Biz bu emeği çocuklarımız okusun diye veriyoruz ama onları gönderdiğimiz yerler korumasız."

Bildiriyi uzattığımız peynir tezgâhının arkasındaki genç bir kadın şöyle fısıldadı: "Benim yerime de söyleyin. Atanamıyorum, ben bir öğretmenim ve atanamıyorum... Şurada tezgâh başında peynir satıyorum." Okulda çocukları eğitmesi gereken öğretmen pazarda peynir satmaya mecbur bırakılırken, okuldaki çocuklar ise beslenmeden ve güvenlikten yoksun bırakılmıştı.

Tezgâh arkasındaki pazarcı babalar da aynı derin endişeyi paylaşıyordu. İlkokul 1. sınıfa giden küçük oğlunu anlatırken gözlerindeki çaresizliği gizleyemeyen bir babanın "Daha okul yeni açıldı, yine çocuklar tarandı." dediği sözleri, kaygının tüm yaş gruplarına yayıldığını özetliyordu. "Çocuğumu okula bile göndermek istemiyorum."

Didim Halk Pazarı'ndan geriye kalan; emeğin, satanın satılanı pazarlık yapıp yapıp aldığı, zor geçindiğini söyleyenlerin, çocuklarının okul yolundan sağ salim gelmesini bekleyenlerin buluşmasıydı.

Görsel: Canva

Çocukluğuma...

Helin

Kocaeli-Darica

İlkokula adım attığım ilk günü daha dün gibi hatırlıyorum. Kafesinden çıkan bir kuş gibiydim, dünyam bir anda genişlemiş, gökyüzüm büyümüştü. Öğretmenimin bakışları, çocuklara hayatı sevdirmesi, ufkumuzu açıp umudu bir el feneri gibi hayatımıza ışık tutmayı öğretmesi... Ve o gün kalbimde çiçekler açmıştı, karar verdim, "Ben de bir gün öğretmen olacağım." Çünkü çocukken herkes dünyayı kurtarmak isterdi. Bunu yapabilmek için de öğretmen olmak, dünyayı değiştirmek benim için öğretmenlik mesleğinden geçiyordu. İşte bu inançla bağlandım bu mesleğe.

Zaman su gibi aktı, büyüdüm. Nihayet bu yıl öğretmen oldum fakat bu yıl beni karşılayan gerçekler, çocukluğumun o masum hayallerine hiç benzemiyordu. Benim çocukluğumda tek derdimiz oyun oynamaktı. Okuldan geldiğimiz gibi kendimizi hemen dışarı atıp saklamak ebelemeye çalışırdık. Ama ben büyüyünce artık aileler çocuklarına bir şey olacak korkusuyla yanlarından ayıramaz oldu. Haberlerde taciz edilen, öldürülen çocukların failleri yerleri bilinse bile saklanmaya, suç işlemeye devam ediyor, adaletten ve ebelenmekten kaçıyorlardı. Olan ise yine

toplumun minik kalplerine oluyordu. Atanamayan meslektaşlarımdan yok sayıldığı, beslenme çantasına kuru bir ekmek dahi koyamayan minik melekler gördüm. Sabahları okula çocuk sevinciyle değil, "Acaba başımıza bir şey gelir mi, birisi bize zarar verir mi?" korkusuyla bakan miniklerle karşılaştım. Ne yazık ki çok şey değişmişti. Okullar birer sevgi yuvası olmaktan çıkmış, âdeta birer hapishaneye dönüşmüştü. Bizler artık birer eğitimci değil, bir bakıcı haline gelmiştik. Umudunu yitiren öğretmenler karanlık bir geleceğin habercisi gibiydi, çocuklar ise gökyüzüne uçan minik kuşlar gibi değil, esir düşmüş mahkûmlar gibi bakıyordu hayata.

Biliyorum, bu düzeni değiştirmek tek bir kahramanın işi değil; bu yük, ağır bir yük. Halkın, yasaların, yönetimin el birliğiyle değiştirmek şart. Bu düzen değişmeli, çocuklar umutla bakmalı ve uçmayı unutmamalı, tıpkı benim çocukluğumdaki gibi umutlu. Hayata umut feneri tutmayı öğretmeliyiz. Okullar yuva haline geri gelmeli. Yılmayıp mücadeleye devam etmeliyiz çünkü artık tek bir kurtancıya değil, el ele veren binlerce kahramana ihtiyacımız var. Thales'in dediği gibi, "Umut, uyanık insanların rüyasıdır." Sana söz veriyorum çocukluğum, bu rüyanın peşini bırakmayacak, sevgiyle bakan çocuklar için mücadele etmekten asla vazgeçmeyeceğim.

Filiz Gür*

Dünyada normal bir gün. Sabah uyanıyorum, sonra bir süre tavana bakıyorum.

Çünkü insanın gündemi sindirmesi için önce kendi varlığını yeniden tesis etmesi gerekiyor.

Benden başka herkes çok emin gibi bir titreklik. Acilen açığı kapatmalıyım. Çay. Evet çayın altını yakmak işe yarar. Peynirin biteceği tutmuş. Markette peynirin önünde, elimde telefon, küçük bir epistemolojik kriz yaşıyorum.

Benim varlık sorgum mahalle marketinin çok da umurununda. Neyse, mecbur peyniri alıyorum. Onu her şeyden çok umursuyorum.

O arada dünya batmış... Hırsızlıklar, iftiralar, saldırılar, zamlar, kimsenin umursamaya çağı yine de insanı sinir hastası eden kararnamele. Devlete bak hakikaten absürt bir sanat eseri.

"Eh yeter be!" diye telefonu

koltuğun üstüne fırlatıyorum.

Çamaşır makinesi bitti mi? Bana bundan haber verin.

Zaten ne olursa olsun yarın sabah hepimiz yine kalkacağız. Bence ülkenin en şaşırtıcı muhalefet biçimlerinden biri de bu: Yaşamın her türlü devam etmesi... İnsanların aşık olması. Üç gün içinde teslim edilecek eşyaları sipariş etmesi. Bir öğretmenin/yani benim sınıfa girip "Nerede kalmıştık?" diye sorması. Demek ki orada kalmayacağız. Üff, kim bilir nerelere gideceğiz.

"Gücümü sizinle paylaşmayı isterim, bu ideal olan. Yine de gerektiğinde otoriterliği enstrüman olarak kullanabilirim" demiştin geçen hafta. Arada böyle havalı hareketlerim olur. Sonradan sınıfta yönetilmesi gereken bir mesele olunca ciddi bir ses tonuyla bir hatırlatma cümlesi kurdum; bir birim fazlasına bile gerek olmadı. Oğlanlardan biri şakalı bir tonlamayla "Hocam bu totaliterleştiniz o anlardan biri galiba" dedi. "Zevk almıyorum, eğer onu soruyorsan" dedim.

Kendimi bir an faşist bir diktatör olarak hayal ettim. Tam olarak 1 saniye.

Hangi yumuşaklıkla söylersem söyleyeyim, herhangi bir otorite figürü olarak oradaki varlığımın diğer varlıkların hassasiyeti ölçüsünde bir yaptırım ve etkileme gücü var. Bu genelin özeldeki görünümü. Kurumun bana giydirdiği bir güç çeşidi. Devlet denilen "sanat eserinin" tepesindeki otoriterlik arttıkça biz memurlarına düşen kısmı bu.

Ben, bizzat kendim en eski gelenek olarak susuş, bakış, duraklama ölçülerini bile sayan bir itaatkârlıktan geliyorum. Geliyor-dum. İsyanın kıyısında mayalanmışız meğer.

Bazen insanın politik olarak yapabileceği en devrimci şeylerden biri de bütün gün ülkeyi kurtarmaya çalıştıktan sonra akşam duş alıp temiz pijamalarını giymektir. Sonuçta devlet de olsa insan da olsa, bir yerden sonra havalandırmak gerekiyor.

*filizy63@gmail.com

Fotoğraf: Pixabay

Fotoğraf: Pexels

Unutanlar, bastırırlar, unutamayanlar

Sevil Aracı

Ayfer Tunç'un kaleme aldığı "Annemin Uyurgezer Geceleri", unutmak ve hatırlamak üzerine, dört kadının hayatını merkeze alarak kurulmuş bir roman.

Roman ilk bakışta Şehnaz'ın hikayesi. 50 yaşlarını geçmiş bir kadın geçmişine ve 30 yıl boyunca hayatının önemli bir parçası olmuş E. ile ilişkisine dönüp bakıyor. Ama Şehnaz'ın geçmişinde ilerledikçe hikaye annesine, anneannesine, anneannesinin annesi Esme'ye kadar açılıyor. Böylece önümüze yalnızca bir aile albümü değil, farklı dönemlerde yaşamış kadınların hayatları üzerinden Türkiye'nin yaklaşık bir yüzyılı seriliyor.

Esme'nin dünyasında bir kız çocuğunun kendi hayatını seçmesinden söz etmek bile güç. Çocuk yaşta evlendirilmek, anne olmak, bir erkeğin himayesinde yaşamak hayatın olağan düzeni. Birkaç kuşak sonra Şehnaz'a geldiğimizde ise karşımızda eğitilmiş, mesleği olan, ekonomik bağımsızlığını kazanmış, dünyaya ve ülkesine dair sözü olan bir kadın var.

Arada Cumhuriyet var. Kadınların eğitim görmesi, çalışması, kamusal hayata katılması var. Değişen bir ülke, değişen sınırlar, değişen kadınlık halleri var. Ama roman tam da burada rahatsız edici bir soru düşürüyor insanın aklına: Seçme hakkına sahip olmak, seçebilmek anlamına geliyor mu?

Kadınların birbirine bıraktıkları

Şehnaz'ın ailesindeki kadınlar birbirlerinin tekrarı değil; yaşadıkları çağların imkânları ve sınırları farklı. Fakat kuşaklar değişirken bir şeyler de aktarılıyor. Kadınların yalnızca evleri, eşyaları, yüzleri ya da huyları değil; susma biçimleri de aktarılıyor. Korkular, bastırılan arzular, annelerle hesaplaşmalar, erkeklerle kurulan ilişkiler, başka bir hayat istemenin yarattığı suçluluk...

Şehnaz'ın annesi Ayhan'ın uyurgezerliği

burada romanın en çarpıcı imgelerinden birine dönüşüyor. Gündüzleri kendisini denetleyen, sözlerini tartarak konuşan kadın, uyrurken gezmeye ve konuşmaya başlıyor. Bastırılmış düşünceler, yaşayamadığını düşündüğü hayat ve cinsellik bilinç devreden çekildiğinde ortaya dökülüyor. Sanki kadın uyanırken susuyor, uyrurken konuşuyor.

Bu noktada uyurgezer olan yalnızca anne mi, diye düşünmeye başlıyoruz. Bir hayatı sürdürmek ile o hayatı gerçekten kendi seçimin olarak yaşamak arasındaki mesafe ne kadar? "İnsan düşünse çıldırır."* Bazen devam edebilmek için unutmak, görmemek, düşünmemek gerekiyor. Ama bir şey unutuldu diye yok olmuyor.

Esme seçemiyordu, Şehnaz seçebiliyor. Peki...?

Şehnaz eğitilmiş, akademisyen, ekonomik bağımsızlığı olan bir kadın. Ama hayatının 30 yılını kendisinden yaşça büyük, evli E. ile sürdürülen saplantılı bir ilişkiye bağlıyor. E.'nin hayatının merkezinde olmadığını bildiği halde onu kendi hayatının merkezinden çıkaramıyor.

Burada kadınlara aşk konusunda öğretilenleri düşünmeden edemiyoruz. Sabretmek, beklemek, vazgeçmemek, bir erkeğin ihtiyaçlarını ve koşullarını anlamak, bir ilişki uğruna kendinden eksiltmek... Bunların ne kadarına aşk, hangisine fedakârlık, hangisine bağımlılık diyoruz?

Esme'nin hayatını başkaları belirlemişti.

Annemin Uyurgezer Geceleri
Ayfer Tunç | Can Yayınları
Yayın Tarihi: 04.11.2025
Sayfa Sayısı: 440

Şehnaz kendi hayatını belirleyebilecek araçlara sahip. Ama insanın zincirlerinin görünmez olması onları işlevsiz hale getirmiyor. Kadınların eğitim hakkını kazanması, çalışması, ekonomik bağımsızlığını elde etmesi, kadınlara yüzyıllardır öğretilen ilişki biçimlerinden otomatik olarak kurtulmaları anlamına gelmiyor.

Bir ailenin hikayesinden memleketin hikayesine

Roman Osmanlı'nın son dönemlerinden Cumhuriyet'in ilk yıllarına, 1970'lerden 12 Eylül'e ve sonrasına uzanırken memleketin hikayesi kadınların hayatıyla birlikte akıyor. Toplum, akademi, sol, şehirler ve ilişkiler değişiyor. Sınıf da

romanın önemli damarlarından biri; insan eğitimle ve meslekle başka bir sınıfsal konuma geçse bile çocukluğunun yoksunluklarını kolayca geride bırakamıyor.

Tarih yalnızca Mecliste, meydanlarda ya da gazetelerin birinci sayfalarında değil; bir kadının okuyup okuyamadığında, çalışıp çalışmadığında, kiminle evlenebildiğinde, annesine bakmak zorunda kalıp kalmadığında, kendi bedenine ve cinselliğine ne kadar sahip olabildiğinde de yazılıyor. Romanın güçlü yanlarından biri de bir ülkenin tarihini kadınların gündelik hayatlarından okutabilmesi.

Hatırlamanın yükü

Geçmiş, romanda dümdüz bir çizgi halinde anlatılmıyor. Şehnaz bir şeyi hatırlıyor, oradan yıllar önce yaşamış başka bir olaya gidiyor. Tıpkı hafızamız gibi: Bir koku çocukluğumuza, bir cümle annemize götürüyor bizi.

Kadınların geçmişle baş etme biçimleri

de farklı. Biri unutuyor, biri bastırıyor, biri yaşanmamış gibi davranıyor. Şehnaz ise unutamıyor. Önceki kadınların susarak, bastırarak taşıdığı şeylere dönüp bakıyor. Bu onu daha mutlu etmiyor. Ama bakmakla gözlerini kapatmak arasında büyük bir fark var.

'İnsanlar çoğaldıkça azalır...'

Romanın kalabalık dünyasının içinde çok yalnız kadınlar da var. Üstelik yalnızlık her zaman tek başına yaşamak demek değil. İnsan evliyken, çocuklarının, annesinin, sevgilisinin yanında da yalnız olabilir. "Evli bir erkeğin özel hayatına dair bilgi alabileceğin son yer evidir"* cümlesi bu yüzden yalnızca komik gelmiyor. Ev bazen insanların birbirini en iyi tanıdığı değil, birbirinden en çok şey sakladığı yer de olabiliyor.

Annemin Uyurgezer Geceleri'nden bende, yalnızca Şehnaz'ın büyük ve yorucu aşkı değil; Esme, anneanne, Ayhan'ın uykusunda söyledikleri ve kadınların birbirlerine farkında olarak ya da olmayarak bıraktıkları kaldı.

Bir yüzyılda kadınların hayatında çok şey değişti. Eğitim, çalışma ve kendi hayatımız hakkında söz söyleme imkânlarımız önceki kuşakların hayal bile edemeyeceği ölçüde arttı. Bunların her biri kadınların mücadelesiyle kazanıldı. Ama özgürleşme yalnızca önümüzdeki kapının açılması değil galiba; o kapıdan geçebilmek de gerekiyor. Annelerimizden, anneannelerimizden taşıdıklarımızla, öğrendiğimiz kadınlık biçimleriyle, aşka ve fedakârlığa dair bize öğretilenlerle de hesaplaşmak gerekiyor.

Yine de roman insanı bütünüyle karanlıkta bırakmıyor: "Çünkü yaşama sevinci öldürüleliyordu, bir süreliğine soldurulabiliyordu ama yok edileliyordu."*

Belki dönüp hayatına bakmanın anlamı da burada. "Keşke" demek için değil; neyi senden önceki kadınlardan taşıdığını, neyi kendi ellerinle kurduğunu ve bundan sonra neyi değiştirebileceğini görebilmek için.

Uyurgezerken uyanmak için.

(*) işaretli yerler romandan alıntıdır.

Tıpta ‘erkek normu’ ve kadın kalbi

Buse Kaymaz

Hastaneye gittiğinde şikayetleri “Aşırı strestendir”, “Evde çok yoruluyorsun”, “Biraz anksiyeten var galiba” denilerek eve gönderilen kaç kadınız? Kaçımız vücudumuzun verdiği alarm sinyallerini “Ev işleri, çocukların koşturmacası, iş yerindeki baskı” diyerek kendi içimizde geçiştirmeye çalışıyoruz?

Oysa yaşadığımız bu gözden kaçırılma halleri ne bizim “abartmamız” ne de münferit bir sağlık personeli ihmali. Karşı karşıya olduğumuz şey, yüzyıllardır tıp biliminin merkezine erkek bedenini oturtan; kadın bedenini ise yalnızca onun “farklı/eksik bir versiyonu” sayan cinsiyetçi bir sistemin ta kendisi.

‘Standart İnsan’ erkek olunca: ilaç dozlarından teşhislere cinsiyetçilik

Tıp tarihi boyunca “standart insan bedeni” hep erkek olarak kabul edildi. Laboratuvarlardaki hücre kültürlerinden deney hayvanlarına, ilaç araştırmalarından klinik deneylere kadar kadınlar “hormonal dalgalanmaları araştırmayı karmaşılaştırıyor” bahanesiyle süreçlerin dışına itildi. Ya da daha acısı, doğurganlık çağındaki kadınların olası hamilelik riskleri gerekçe gösterilerek araştırmalara alınmaması, kadın sağlığını onlarca yıl geriye götürdü.

Sonuç mu? Günümüzde hâlâ kullandığımız pek çok ilacın ideal dozu erkek fizyolojisine göre hesaplanıyor. Erkek metabolizmasına göre ayarlanan tedaviler kadınlara veriliyor, ilaç yan etkileri kadınlarda çok daha ağır seyrediyor. Dahası, hastalıkların belirtileri bile erkeğin ne

hissettiği üzerinden kitaplara yazılıyor. Bunun en somut ve ne yazık ki en hayati örneğini ise kalp krizinde yaşıyoruz.

Tıp kitaplarının ‘atipik’ dediği, kadınların gerçeğidir!

“Kalp krizi” denilince hepimizin aklına gelen ilk görüntü nedir? Göğsünün ortasını yumruk yapıp tutan, sol kolu uyuşan bir adam... Tıp literatürü bunu “klasik belirti” olarak tanımlar. Çünkü bu veri, erkeğin verisidir.

Peki bir kadın kalp krizi geçirirken ne yaşar? Kadınlarda kalp krizi çoğu zaman göğüste o şiddetli ağrıyla gelmez. Kadın bedeni alarmı başka türlü verir:

- Günler öncesinden başlayan, dinlenmekle geçmeyen olağan dışı bir halsizlik ve bitkinlik,

- Mide yanması, hazımsızlık veya bulantı hissi,

- Çeneye, boyna, sırta veya omuzlara vuran belirsiz bir ağrı ve sıkışma,

- Hiçbir nedene dayanmayan nefes darlığı, soğuk terleme ve baş dönmesi.

Tıp dünyası kadınların yaşadığı bu tabloya görünüşte “atipik” (tipik olmayan) deyip geçiyor. Oysa bu belirtiler, milyonlarca kadının bedeninde gayet tipik ve gerçek. Ancak bu belirtiler erkeğinkine benzemediği için kadınlar hastanelerin acil servislerinden “Midenizi üşütmüşsünüz», “Psikolojik bir sıkıntınız var” denilerek eve gönderiliyor. Kadınlar kendi şikayetlerini “Herhalde çok yoruludum” diye erteliyor. Ve ne yazık ki kaybedilen her dakika, bir kadının yaşam hakkından alıyor. Üstelik sorun sadece büyük damarların tıkanması da değil. Kadınlarda kalbin küçük damarlarının işlev bozukluğu (mikrovasküler hastalık) daha sık görülüyor. Anjiyoda büyük damarlar açık çıksa bile kadın gerçekten kriz geçiriyor olabilir. Menopozla birlikte azalan östrojen koruması, gebelikte yaşanan

şeker/tansiyon geçmişi veya polikistik over gibi kadınlara özgü durumlar riskimizi katlarken, sistem bizi “sessiz krizlerin” kucağına itiyor.

‘Histeri’ mirası: Medikal gazlama

Kadınlara ağrısının küçümsemesi yenilikçi bir durum değil; tıp tarihinin “histeri” etiketinin günümüzdeki tezahürüdür. Tıpta buna bugün “medikal gazlama” (medical gaslighting) diyoruz: Kadının kendi bedenindeki gerçek ağrısının, doktor veya sağlık sistemi tarafından “psikolojik, abartı ya da kuruntu” ilan edilerek kadına kendi algısından şüphe ettirilmesi.

Ne yapmalı? Bedenimizi ve haklarımızı tanımak

Sağlık, yalnızca biyolojik bir mesele değil; politik ve sınıfsal bir mücadele alanıdır. İşten eve, evden çocuğa koşurken kendi bedeninin sesini bastırmak zorunda kalan emekçi kadınlar için bu mücadele daha hayatidir.

Ağrını ve hissini küçümseme: Vücudunda yolunda gitmeyen, yukarıda saydığımız o “belirsiz” ama ani başlayan işaretleri hissettiğinde “Geçer” deme.

Sağlık sisteminde ısrarcı ol: “Bir şeyin yok, strestendir” yanıtını kabul etme. Kalp göstergelerine (EKG, Troponin kan testi vb.) bakılması hususunda talepkar ol.

Bilgiyi yanındaki kadınla paylaş: Evinde, yan tezgâhta çalışan işçi arkadaşına, komşuna kadınlarda kalp krizinin nasıl geldiğini anlat. Kadınların sağlık okuryazarlığını birlikte büyütelim.

Bize “abartıyorsun” diyen erkek egemen tıp anlayışına karşı; bedenimizin dilini öğrenmek, birbirimizin uyarısı ve güvencesi olmak zorundayız. Çünkü biz kadınlar, sadece eklemek değil; sağlıklı, insanca ve eşit bir yaşamı, yani gülleri de istiyoruz!

Fotoğraf: Pexels

Fotoğraf: Charliepix